

ZAVRŠNI AKT

KONFERENCIJA PREDSTAVNIKA VLADA DRŽAVA ČLANICA, sazvana u Bruxellesu 30. rujna 2003. radi sporazumnog donošenja Ugovora o Ustavu za Europu, usvojila je sljedeće tekstove:

I. Ugovor o Ustavu za Europu

II. Protokoli u prilogu Ugovora o Ustavu za Europu

1. Protokol o ulozi nacionalnih parlamenata u Europskoj uniji
2. Protokol o primjeni načela supsidijarnosti i proporcionalnosti
3. Protokol o statutu Suda pravde EU-a
4. Protokol o Statutu Europskog sustava središnjih banaka i Europskoj središnjoj banci
5. Protokol o statutu Europske investicijske banke
6. Protokol o mjestu na kojem se nalaze sjedišta institucija i određenih tijela, ureda, agencija i odjela Europske unije
7. Protokol o povlasticama i imunitetima Europske unije
8. Protokol o ugovorima i aktima o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, te Helenske Republike, Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike, te Republike Austrije, Republike Finske i Kraljevine Švedske
9. Protokol o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Republike Slovačke
10. Protokol o postupku u slučaju prevelikoga deficita
11. Protokol o kriterijima konvergencije
12. Protokol o Eurogrupi
13. Protokol o određenim odredbama koje se odnose na Ujedinjenu Kraljevinu Veliku Britaniju i Sjevernu Irsku u pogledu ekonomske i monetarne unije
14. Protokol o određenim odredbama koje se odnose na Dansku u pogledu ekonomske i monetarne unije
15. Protokol o određenim poslovima Danske nacionalne banke
16. Protokol o sustavu franka u Pacifičkoj financijskoj zajednici
17. Protokol o šengenskim pravnim stečevinama koje su ugrađene u okvir Europske unije
18. Protokol o primjeni određenih aspekata članka III-130. Ustava na Ujedinjenu Kraljevinu i na Irsku

19. Protokol o stavu Ujedinjene Kraljevine i Irske u svezi s politikama u pogledu pogranične kontrole, azila i imigracija, pravosudne suradnje u građanskim stvarima i u svezi s policijskom suradnjom
20. Protokol o stajalištu Danske
21. Protokol o vanjskim odnosima država članica u pogledu prelaska vanjskih granica
22. Protokol o azilu za državljane država članica
23. Protokol o trajnoj strukturiranoj suradnji temeljem članka I-41. stavka 6. i članka III-312. Ustava
24. Protokol o članku I-41. stavku 2. Ustava
25. Protokol o uvozu naftnih proizvoda koji su rafinirani u nizozemskim Antilima u Europsku uniju
26. Protokol o stjecanju nekretnina u Danskoj
27. Protokol o sustavu javnog emitiranja u državama članicama
28. Protokol koji se odnosi na članak III-214. Ustava
29. Protokol o ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji
30. Protokol o posebnim mjerama za Grenland
31. Protokol o članku 40.3.3. irskog Ustava
32. Protokol koji se odnosi na članak I-9. stavak 2. Ustava o pristupanju Unije Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda
33. Protokol o aktima i ugovorima kojima su Ugovor o Europskoj zajednici i Ugovor o Europskoj uniji dopunjeni ili izmijenjeni
34. Protokol o prijelaznim odredbama koje se odnose na institucije i tijela Unije
35. Protokol o financijskim posljedicama isteka Ugovora o Europskoj zajednici za ugljen i čelik i o Istraživačkom fondu za ugljen i čelik
36. Protokol kojim se mijenja i dopunjava Ugovor o Europskoj zajednici za atomsku energiju

III. Prilozi Ugovoru o Ustavu za Europu

1. Prilog I – popis iz članka III-226. Ustava
2. Prilog II – Prekomorske zemlje i područja na koja se primjenjuje glava IV. dio III. Ustava

Konferencija je usvojila sljedeće izjave koje su priložene ovom Završnom aktu:

A. Izjave o odredbama Ustava

1. Izjava o članku I.-6
2. Izjava o članku I.-9. stavku 2.
3. Izjava o člancima I.-22., I.-27. i I.-28.

4. Izjava o članku I.-24. stavku 7. o odluci Europskog vijeća o predsjedanju Vijećem
5. Izjava o članku I.-25.
6. Izjava o članku I.-26.
7. Izjava o članku I.-27.
8. Izjava o članku I.-36.
9. Izjava o članku I.-43. i III.-329.
10. Izjava o članku I.-51.
11. Izjava o članku I.-57.
12. Izjava o objašnjenjima u svezi s Poveljom o temeljnim pravima
13. Izjava o članku III.-116.
14. Izjava o člancima III.-136. i III.-267.
15. Izjava o člancima III.-160. i III.-322.
16. Izjava o članku III.-167. stavku 2. točki (c)
17. Izjava o članku III.-184.
18. Izjava o članku III.-213.
19. Izjava o članku III.-220.
20. Izjava o članku III.-243.
21. Izjava o članku III.-248.
22. Izjava o članku III.-256.
23. Izjava o članku III.-273. stavku 1., podstavku 2.
24. Izjava o članku III.-296.
25. Izjava o članku III.-325. koji se odnosi na pregovore država članica i njihovo zaključenje međunarodnih sporazuma u svezi s područjem slobode, sigurnosti i pravde
26. Izjava o članku III.-402. stavku 4.
27. Izjava o članku III.-419.
28. Izjava o članku IV.-440. stavku 7.
29. Izjava o članku IV.-448. stavku 2.
30. Izjava o ratifikaciji Ugovora o Ustavu za Europu

B. Izjave o protokolima u prilogu Ustava

Izjave koje se odnose na Protokol o ugovorima i aktima o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, te Helenske Republike, Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike, te Republike Austrije, Republike Finske i Kraljevine Švedske

31. Izjava o otocima Åland
32. Izjava o Laponcima

Izjave o Protokolu o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Republike Slovačke

33. Izjava o suverenim zonama vojnih baza Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske na Cipru
34. Izjava Komisije o suverenim zonama vojnih baza Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske na Cipru
35. Izjava o nuklearnoj elektrani Ignalina u Litvi
36. Izjava o kopnenom tranzitu osoba između regije Kaliningrada i ostalih dijelova Ruske Federacije
37. Izjava o bloku 1 i bloku 2 nuklearne elektrane Bohunice VI u Slovačkoj
38. Izjava o Cipru
39. Izjava o Protokolu o stajalištu Danske
40. Izjava o Protokolu o prijelaznim odredbama u svezi s institucijama i tijelima Unije
41. Izjava o Italiji

Osim toga Konferencija je primila na znanje izjave koje su niže navedene i koje su priložene ovom Završnom aktu:

42. Izjava Kraljevine Nizozemske o članku I.-55.
43. Izjava Kraljevine Nizozemske o članku IV.-440.
44. Izjava Savezne Republike Njemačke, Irske, Republike Mađarske, Republike Austrije i Kraljevine Švedske
45. Izjava Kraljevine Španjolske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske
46. Izjava Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske o definiciji pojma "državljeni"
47. Izjava Kraljevine Španjolske o definiciji pojma "državljeni"
48. Izjava Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske o pravu glasa za izbore u Europski Parlament
49. Izjava Kraljevine Belgije o nacionalnim parlamentima
50. Izjava Republike Latvije i Republike Mađarske o pisanju naziva jedinstvene valute u Ugovoru o Ustavu za Europu.

Sastavljeno u Rimu, dvadeset devetog listopada dvije tisuće četvrte godine.

ZA NJEGOVO VELIČANSTVO
KRALJA BELGIJANACA

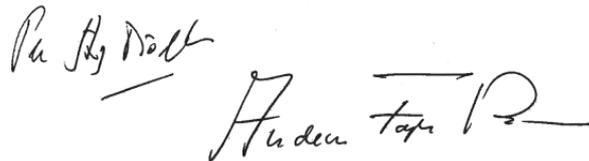
Albert II
Paola

ZA PREDSEDNIKA
ČEŠKE REPUBLIKE

Václav Klaus
Jiří Paroubek

ZA NJEZINO VELIČANSTVO
KRALJICU DANSKE

Margrethe II
Anders Fogh Rasmussen

ZA PREDSEDNIKA SAVEZNE
REPUBLIKE NJEMAČKE

Gerhard Schröder
Horst Köhler

ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE ESTONIJE

Andrus Ansip

ZA PREDSEDNIKA
HELENSKE REPUBLIKE

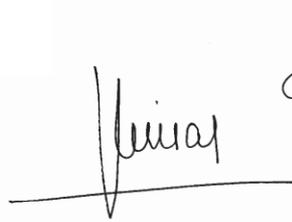
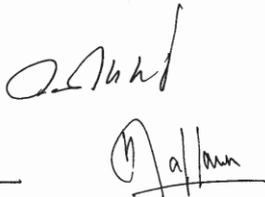
Kostas Karamanlis

ZA NJEGOVO
VELIČANSTVO
KRALJA ŠPANJOLSKE

ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE FRANCUSKE

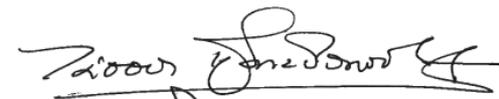
ZA PREDSEDNIKA IRISKE

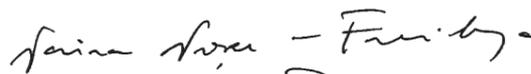
ZA PREDSEDNIKA
TALIJANSKE REPUBLIKE

ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE CIPAR

ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE LATVIJE

ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE LITVE

Valdas Adamkus
D. Pracka

ZA NJEGOVO KRALJEVSKO
VELIČANSTVO
NADVOJVODU OD
LUKSEMBURGA

J.M.
+ ←

ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE MAĐARSKE

Kovács
Gy. Ágoston

ZA PREDSEDNIKA MALTE

Michael Frendo
du Quay

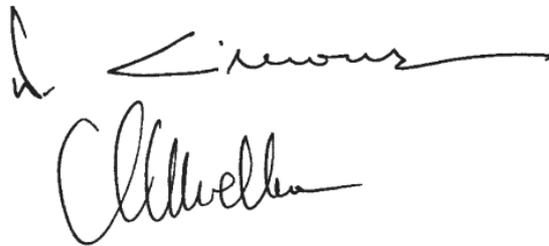
ZA NJEZINO
VELIČANSTVO
KRALJICU NIZOZEMSKJE

Bernad Bot

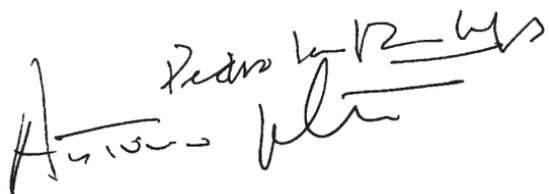
ZA SAVEZNOG
PREDSEDNIKA
REPUBLIKE AUSTRIJE

Wolfgang Trautwein
Wolfgang Trautwein

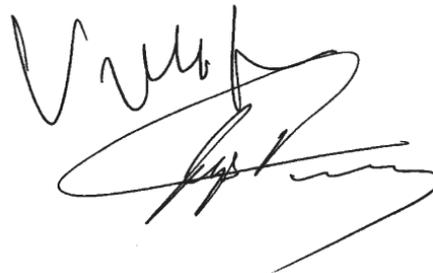
ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE POLJSKE

Two handwritten signatures in black ink. The top signature is a long, horizontal stroke with a small loop at the end. The bottom signature is a more complex, cursive script.

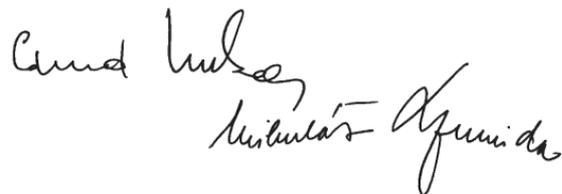
ZA PREDSEDNIKA
PORTUGALSKE REPUBLIKE

A handwritten signature in black ink, featuring a large, stylized initial 'A' and a long, sweeping horizontal stroke.

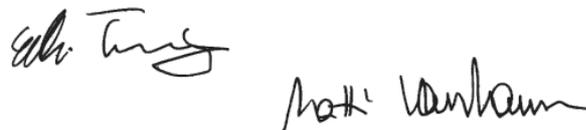
ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE SLOVENIJE

Two handwritten signatures in black ink. The top one is a large, stylized 'V' shape. The bottom one is a more complex, cursive script.

ZA PREDSEDNIKA
SLOVAČKE REPUBLIKE

Two handwritten signatures in black ink. The top one is a large, stylized 'C' shape. The bottom one is a more complex, cursive script.

ZA PREDSEDNIKA
REPUBLIKE FINSKE

Two handwritten signatures in black ink. The top one is a large, stylized 'A' shape. The bottom one is a more complex, cursive script.

ZA VLADU KRALJEVINE
ŠVEDSKE

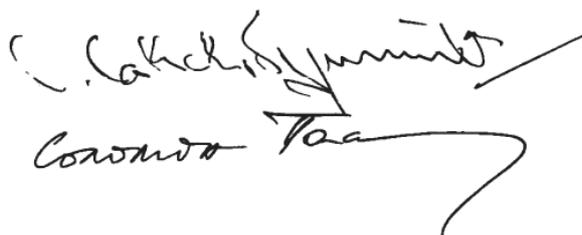
Two handwritten signatures in black ink. The top one is a large, stylized 'S' shape. The bottom one is a more complex, cursive script.

ZA NJEZINU VISOST KRALJICU
UJEDINJENE KRALJEVINE
VELIKE BRITANIJE
I SJEVERNE IRSKE

Jack Straw
Tony Blair

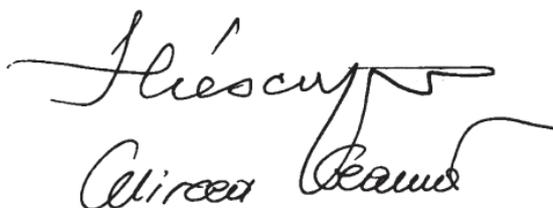
Niže navedeni također su potpisali ovaj Završni akt u svojstvu država kandidatkinja za pristupanje Europskoj uniji, a bili su promatrači Konferencije:

ZA REPUBLIKU
BUGARSKU

Handwritten signature in cursive script, appearing to read "Corina Teacă".

ZA REPUBLIKU
RUMUNJSKU

Handwritten signature in cursive script, appearing to read "Clăudia Bănuș".

ZA REPUBLIKU
TURSKU

Handwritten signature in cursive script, appearing to read "Ahmet Davut Gül".

A. IZJAVE O ODREDBAMA USTAVA

1. Izjava o članku I.-6.

Konferencija prima na znanje da članak I-6. odražava postojeću sudsku praksu Suda pravde Europskih zajednica i prvostupanjskog suda.

2. Izjava o članku I.-9. stavku 2.

Konferencija se slaže da se pristupanje Unije Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda treba organizirati na način da se očuvaju posebne značajke prava Unije. S tim u vezi Konferencija prima na znanje postojanje redovitog dijaloga između Suda pravde EU i Europskog suda za ljudska prava; taj bi se dijalog mogao ojačati nakon što Unija pristupi toj Konvenciji.

3. Izjava o člancima I.-22., I.-27. i I.-28.

Kod odabira osoba pozvanih da obnašaju dužnosti predsjednika Europskog vijeća, predsjednika Komisije i Ministra vanjskih poslova Unije potrebno je uvažiti potrebu za poštivanjem zemljopisne i demografske raznolikosti Unije i njezinih država članica.

4. Izjava o članku I.-24. stavku 7.

o odluci Europskog vijeća o predsjedanju Vijećem

Konferencija izjavljuje da Vijeće treba započeti pripreme za europsku odluku kojom se uspostavljaju mjere za primjenu europske odluke Europskog vijeća o predsjedanju Vijećem čim se potpiše Ugovor o Ustavu za Europu i u roku od šest mjeseci treba dati svoju političku suglasnost. Nacrt europske odluke Europskog vijeća koja će se donijeti na datum stupanja na snagu navedenog Ugovora niže je naveden:

Nacrt europske odluke Europskog vijeća o predsjedanju Vijećem

Članak 1.

1. Vijećem, s iznimkom konfiguracije vanjskih poslova, predsjedavaju unaprijed utvrđene skupine od tri države članice u razdoblju od 18 mjeseci. Skupine se sastavljaju na bazi podjednake rotacije među državama članicama, uz uvažavanje njihove raznolikosti i zemljopisne ravnoteže u Uniji.

2. Svaki član skupine naizmjenice tijekom razdoblja od šest mjeseci predsjedava svim konfiguracijama Vijeća, s iznimkom konfiguracije vanjskih poslova. Ostali članovi skupine pomažu predsjedatelju u svim poslovima temeljem zajedničkog programa. Članovi tima mogu međusobno dogovoriti drugačija rješenja.

Članak 2.

Odborom stalnih predstavnika vlada država članica predsjedava predstavnik države članice koja predsjedava Vijećem za opće poslove.

Odborom za politiku i sigurnost predsjedava predstavnik Ministra vanjskih poslova Unije.

Tijelima za pripremu različitih konfiguracija Vijeća, s iznimkom konfiguracije za vanjske poslove, predsjedava član skupine koja predsjedava odgovarajućom konfiguracijom, osim u slučaju drugačije odluke u skladu s člankom 4.

Članak 3.

Vijeće za opće poslove osigurava dosljednost i kontinuitet rada različitih konfiguracija Vijeća u okviru višegodišnjih programa u suradnji s Komisijom. Države članice koje predsjedaju poduzimaju potrebne mjere za organizaciju i neometan rad Vijeća, a uz pomoć glavnog tajništva Vijeća.

Članak 4.

Vijeće donosi europsku odluku kojom se uspostavljaju mjere za provedbu te odluke.

5. Izjava o članku I.-25.

Konferencija izjavljuje da će Vijeće odluku koja se odnosi na provedbu članka I-25. donijeti na dan stupanja na snagu Ugovora o Ustavu za Europu. Niže je naveden nacrt odluke:

Nacrt europske odluke Vijeća koja se odnosi na provedbu članka I.-25.

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

budući da se:

1. trebaju donijeti odredbe kojima se omogućava neometan prijelaz sa sustava odlučivanja u Vijeću kvalificiranom većinom kako je utvrđeno Ugovorom iz Nice i navedeno u članku 2. stavku 2. Protokola o prijelaznim odredbama koje se odnose na institucije i tijela Unije koji je priložen Ustavu, a koji sustav će se nastaviti primjenjivati do 31. listopada 2009., na sustav glasovanja koji je predviđen člankom I-25. Ustava koji će se primjenjivati od 1. studenog 2009. godine.

2. podsjeća da je praksa Vijeća posvetiti svaki napor jačanju demokratske legitimnosti odluka koje se donose kvalificiranom većinom,

3. ocjenjuje primjerenim da se ova odluka primjenjuje sve dok je to potrebno radi osiguranja neometanog prijelaza na novi sustav glasovanja koji se predviđa Ustavom,

ODLUČILO JE:

Članak 1.

Ako članovi Vijeća koji predstavljaju

- a) najmanje tri četvrtine stanovništva ili
- b) najmanje tri četvrtine broja država članica

koje su potrebne za stvaranje većine koja može blokirati donošenje odluke, a što proizlazi iz primjene članka I-25. stavka 1., podstavka 1. ili članka I-25. stavka 2., pred Vijećem koje donosi neki akt kvalificiranom većinom iznesu svoje protivljenje, Vijeće će razmatrati to pitanje.

Članak 2.

Vijeće u sklopu toga razmatranja čini sve što je u njegovoj moći da u razumnom roku i bez dovođenja u pitanje obvezatnih vremenskih ograničenja utvrđenih pravom Unije postigne zadovoljavajuće rješenje kojim se uvažavaju dvojbe koje su istaknuli članovi Vijeća iz članka 1.

Članak 3.

U tu svrhu predsjednik Vijeća, uz pomoć Komisije i u skladu s Poslovníkom Vijeća, poduzima svaku inicijativu koja je potrebna da se omoguće širi temelji za dogovor u Vijeću. Članovi Vijeća pružaju pomoć predsjedniku Vijeća.

Članak 4.

Ova odluka stupa na snagu 1. studenog 2009. Ostaje na snazi barem do 2014. godine. Nakon toga Vijeće može donijeti europsku odluku kojom je ukida.

6. Izjava o članku I.-26.

Konferencija smatra da Komisija, kada više ne bude uključivala državljane svih država članica, posebnu pozornost treba posvetiti potrebi osiguranja pune transparentnosti u odnosima sa svim državama članicama. Stoga Komisija treba imati tijesne veze sa svim državama članicama, bez obzira na to je li njihov državljanin član Komisije ili nije, i u tom kontekstu treba posvetiti posebnu pozornost potrebi razmjene informacija i savjetovanja sa svim državama članicama.

Konferencija također smatra da Komisija treba poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurala da se u cijelosti uzima u obzir politička, socijalna i gospodarska stvarnost u svim državama članicama, uključujući države čiji državljanin nije član Komisije. Pri tom je potrebno osigurati da se položaj tih država članica uzima u obzir kroz odgovarajuće organizacijske mjere.

7. Izjava o članku I.-27.

Konferencija smatra da su, u skladu s odredbama Ustava, Europski parlament i Europsko vijeće zajednički odgovorni za neometano odvijanje postupka koji prethodi izboru predsjednika Europske Komisije. Prije odluke Europskog Vijeća predstavnici Europskog parlamenta i Europskog vijeća stoga vode potrebne konzultacije koje smatraju najprimjerenijima. Te će se konzultacije usredotočiti na profil kandidata za predsjednika Komisije, uzimajući pri tom u obzir izbore za Europski parlament u skladu s člankom I-27. stavkom 1. Pojediniosti u svezi s konzultacijama mogu, kada za to dođe vrijeme, sporazumno utvrditi Europski parlament i Europsko vijeće.

8. Izjava o članku I.-36.

Konferencija prima na znanje namjeru Komisije da se u pripremi nacрта delegiranih europskih uredbi na području financijskih usluga nastavi savjetovati sa stručnjacima koje su države članice imenovale, a u skladu s njezinom ustaljenom praksom.

9. Izjava o člancima I.-43. i III.-329.

Ne dovodeći u pitanje mjere koje je Unija donijela radi poštivanja svoje obveze solidarnosti s državom članicom koja je predmet terorističkog napada ili ju je pogodila prirodna katastrofa ili katastrofa koju je prouzročio čovjek, nije namjera niti jedne od odredbi iz članaka I-43. i III-329. Ustava da utječu na pravo druge države članice da odabere najprimjerenija sredstva u poštivanju svoje vlastite obveze solidarnosti s tom državom članicom.

10. Izjava o članku I.-51.

Konferencija izjavljuje da će se, kad god bi propisi o zaštiti osobnih podataka koji se trebaju usvojiti temeljem članka I-51. mogli imati izravne posljedice na nacionalnu sigurnost, morati uzeti u obzir posebna svojstva tog pitanja. Podsjeća da zakonodavstvo koje se primjenjuje u ovom trenutku (vidi posebice Direktivu 95/46/EZ) sadrži posebne iznimke u tom pogledu.

11. Izjava o članku I.-57.

Unija uzima u obzir poseban položaj malih zemalja koje s njom održavaju posebno bliske veze.

12. Izjava o objašnjenjima u svezi s Poveljom o temeljnim pravima

Konferencija prima na znanje objašnjenja uz Povelju o temeljnim pravima koja su izrađena po ovlaštenju predsjedništva Konvencije koje je sastavi-

lo Povelju i ažurirana pod nadzorom predsjedništva Europske konvencije kako je niže navedeno.

OBJAŠNENJA KOJA SE ODNOSU NA POVELJU O TEMELJNIM PRAVIMA*

Ova su objašnjenja prvobitno izrađena pod nadzorom predsjedništva Konvencije koje je sastavilo Povelju o temeljnim pravima Europske unije. Ona su ažurirana pod nadzorom predsjedništva Europske konvencije u svjetlu prilagodbi u izradi teksta Povelje koje je Konvencija provela (posebice prilagodbi članka 51. i 52.¹⁾) i daljnjeg razvitka prava Unije. Iako kao takva nemaju status prava, ona su koristan alat u tumačenju čija je namjena pojasniti odredbe Povelje.

PREAMBULA

Narodi Europe u svom su nastojanju da međusobno stvore što tješnju zajednicu odlučni dijeliti mirnu budućnost koja se temelji na zajedničkim vrijednostima.

Svjesna duhovne i moralne baštine, Unija se temelji na nedjeljivim, univerzalnim vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti; temelji se na načelima demokracije i vladavine prava. Pojedince stavlja u središte svojih aktivnosti kroz uspostavu građanstva Unije i stvaranje područja slobode, sigurnosti i pravde.

Unija prinosi očuvanju i razvitku tih zajedničkih vrijednosti, a istodobno poštuje raznolikost kultura i tradicija naroda Europe te nacionalnih identiteta država članica i organizaciju njihovih javnih vlasti na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini; Unija nastoji promovirati uravnoteženi i održivi razvitak i osigurava slobodu kretanja osoba, usluga, roba i kapitala te slobodu poslovnog nastana.

U tu svrhu potrebno je ojačati zaštitu temeljnih prava u svjetlu promjena u društvu, socijalnog napretka i znanstvenog i tehnološkog razvitka na način da se ta prava učine vidljivijima u Povelji.

Povelja, uz dužno uvažavanje ovlasti i zadaća Unije te načela supsidijarnosti, potvrđuje prava kako proizlaze, posebice, iz ustavnih tradicija i međunarodnih obveza koje su zajedničke državama članicama, Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, socijalnih povelja koje su usvojili Unija i Vijeće Europe i sudske prakse Suda pravde EU-a i Europskog suda za ljudska prava. U tom kontekstu Povelju tumače sudovi Unije i država članica uz dužno uvažavanje objašnjenja koja su izrađena po ovlaštenju predsjedništva Konvencije koje je sastavilo Povelju i ažuriralo je pod nadzorom predsjedništva Europske konvencije.

* Bilješke su na str. 456-458.

Uživanje ovih prava povlači za sobom odgovornosti i obveze u pogledu drugih osoba, ljudske zajednice i budućih naraštaja.

Unija stoga priznaje prava, slobode i načela koja su niže navedena.

GLAVA I. DOSTOJANSTVO

Članak 1.²⁾

Ljudsko dostojanstvo

Ljudsko je dostojanstvo nepovredivo. Mora se poštivati i štiti.

Objašnjenje

Dostojanstvo ljudske osobe nije samo temeljno pravo po sebi nego predstavlja stvarnu osnovu temeljnih prava. U Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima ljudsko je dostojanstvo zapisano u preambuli: "budući da je priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske obitelji temelj slobode, pravde i mira u svijetu." U svojoj presudi od 9. listopada 2001. u predmetu C-377/98 Nizozemska protiv Europskog parlamenta i Vijeća, 2001. ECR 7079, obrazloženja br. 70-77, Sud pravde je potvrdio da je temeljno pravo na ljudsko dostojanstvo sastavni dio prava Unije.

Iz toga proizlazi da se niti jedno od prava koja su utvrđena ovom Poveljom ne može koristiti za povredu dostojanstva druge osobe i da je dostojanstvo ljudske osobe sastavni dio same biti prava utvrđenih ovom Poveljom. Stoga se mora poštivati, čak i kada je neko pravo ograničeno.

Članak 2.³⁾

Pravo na život

1. Svatko ima pravo na život.
2. Nitko ne smije biti osuđen na smrtnu kaznu ili pogubljen.

Objašnjenje

1. Stavak 1. ovog članka temelji se na prvoj rečenici članka 2. stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima koja glasi kako slijedi:

"1. Pravo svakog na život zaštićeno je zakonom..."

2. Druga rečenica te odredbe koja se odnosila na smrtnu kaznu nadomještena je stupanjem na snagu članka 1. Protokola br. 6. uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima, a koji glasi:

"Smrtna kazna se ukida. Nitko ne smije biti osuđen na takvu kaznu ili pogubljen."

Članak 2. stavak 2. Povelje⁴⁾ temelji se na toj odredbi.

3. Odredbe članka 2. Povelje⁵⁾ odgovaraju odredbama gore navedenih članaka Europske konvencije o ljudskim pravima i njezinog Protokola. Imaju isti smisao i isti opseg, a u skladu s člankom 52. stavkom 3. Povelje⁶⁾. Stoga se mora smatrati da i "negativne" definicije koje se pojavljuju u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima čine sastavni dio Povelje:

a) Članak 2. stavak 2. Europske konvencije o ljudskim pravima:

"Nije u suprotnosti s odredbama ovog članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;

b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;

c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom."

b) Članak 2. Protokola br. 6 uz Konvenciju o ljudskim pravima:

"Neka država može zakonom predvidjeti smrtnu kaznu za djela počinjena u vrijeme rata ili neposredne ratne opasnosti; takva se kazna može primijeniti samo u zakonom određenim slučajevima i u skladu s odredbama toga zakona..."

Članak 3.⁷⁾

Pravo na nepovredivost osobe

1. Svatko ima pravo na poštivanje svoje tjelesne i duševne nepovredivosti.
2. U područjima medicine i biologije posebice se mora poštovati sljedeće:
 - a) slobodan i informiran pristanak dotične osobe prema zakonom utvrđenim postupcima;
 - b) zabrana eugeničkih praksi, posebice onih čiji je cilj selekcija osoba;
 - c) zabrana korištenja samog ljudskog tijela i njegovih dijelova za ostvarenje financijske dobiti;
 - d) zabrana reproduksijskog kloniranja ljudskih bića.

Objašnjenje

1. U svojoj presudi od 9. listopada 2001. u predmetu C-377/98 Nizozemska protiv Europskog parlamenta i Vijeća, 2001 ECR 7079, u obrazloženjima br. 70, 78-80 Sud je potvrdio da je temeljno pravo na ljudsku nepovredivost sastavni dio prava Unije i da u kontekstu medicine i biologije obuhvaća slobodan i informiran pristanak donatora i primatelja.

2. Načela članka 3. Povelje⁸⁾ već su uključena u Konvenciju o ljudskim pravima i biomedicini koju je donijelo Vijeće Europe (ETS 164 i dodatni protokol ETS 168). Povelja nema za cilj odstupati od tih načela te stoga zabranjuje samo reproduksijsko kloniranje. Ona niti daje ovlasti za druge oblike kloniranja niti ih

zabranjuje. Stoga ni na koji način ne sprječava zakonodavstvo da zabrani druge oblike kloniranja.

3. Upućivanje na eugeničke prakse, posebice one koje imaju za cilj selekciju osoba, odnosi se na moguće situacije u kojima se organiziraju i provode programi selekcije, koji između ostalog uključuju kampanje za sterilizaciju, prinudnu trudnoću, prinudni etnički brak, sve radnje koje se smatraju međunarodnim zločinima u Statutu Međunarodnog kaznenog suda koji je usvojen u Rimu 17. srpnja 1998. (vidi članak 7. stavak 1. točku (g) Statuta).

Članak 4.⁹⁾

Zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne

Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Objašnjenje

Pravo iz članka 4.¹⁰⁾ je pravo koje se jamči člankom 3. Europske konvencije o ljudskim pravima koji ima isti tekst: "Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni". Temeljem članka 52. stavka 3. Povelje¹¹⁾ ima stoga isti smisao i isti opseg kao i članak iz Europske konvencije o ljudskim pravima.

Članak 5.¹²⁾

Zabrana ropstva i prisilnog rada

1. Nitko se ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu.
2. Nitko se ne smije siliti na prisilan ili obvezatan rad.
3. Zabranjena je trgovina ljudima.

Objašnjenje

1. Pravo iz članka 5. stavka 1. i 2.¹³⁾ odgovara članku 4. stavku 1. i 2. Europske konvencije o ljudskim pravima koji ima isti tekst. Stoga ima isti smisao i opseg kao i članak iz Europske konvencije o ljudskim pravima, a temeljem članka 52. stavka 3. Povelje.¹⁴⁾ Stoga:

- nikakvo ograničenje ne može zakonito utjecati na pravo predviđeno stavkom 1.;
- u stavku 2. "prisilni ili obvezatni rad" mora se razumjeti u svjetlu "negativne" definicije sadržane u članku 4. stavku 3. Europske konvencije o ljudskim pravima:

"U svrhu tumačenja ovog članka pojam "prisilni ili obvezatni rad" ne obuhvaća:

- a) svaki rad koji se u skladu s člankom 5. ove Konvencije zahtijeva od neke osobe na redovitom izdržavanju kazne ili za vrijeme uvjetnog otpusta na slobodu;
- b) svaku vojnu službu ili, u zemljama gdje se dopušta odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti, drugu službu određenu umjesto obvezatne vojne službe;
- c) svaku službu koja se traži u slučaju nepogode ili nesreće koje ugrožavaju život i blagostanje zajednice;
- d) svaki rad ili službu koji su dio uobičajenih građanskih obveza.

2. Stavak 3. proizlazi izravno iz ljudskog dostojanstva i uzima u obzir novija zbivanja na području organiziranog kriminala, kao što je organiziranje unosnih mreža za ilegalnu imigraciju ili spolno iskorištavanje. Prilog Konvenciji Europla sadrži sljedeću definiciju koja se odnosi na trgovinu u svrhu spolnog iskorištavanja: "trgovina ljudima: podorgavanje osobe stvarnoj i protuzakonitoj moći drugih osoba nasiljem ili prijetnjama ili zloporabom ovlasti ili prijevarom u cilju iskorištavanja kroz prostituciju, oblike seksualnog iskorištavanja i nasilja prema maloljetnicima ili trgovinu napuštenom djecom". Poglavlje VI. Konvencije kojom se provodi šengenski sporazum, a koja je ugrađena u pravnu stečevinu Unije, u kojem sudjeluju Ujedinjena Kraljevina i Irska, sadrži sljedeći tekst u članku 27. stavku 1. koji se odnosi na mreže za ilegalne imigracije: "Ugovorne strane obvezuju se da će uvesti odgovarajuće kazne za svaku osobu koja radi financijske koristi pomogne ili pokuša pomoći strancu da uđe ili boravi na području jedne od ugovornih strana čime krši zakone te ugovorne strane o ulasku i boravku stranaca." Vijeće je 19. srpnja 2002. donijelo okvirnu odluku o borbi protiv trgovine ljudima (SL L 203/1) u čijem se članku 1. detaljno definiraju kaznena djela koja se odnose na trgovinu ljudima u svrhu iskorištavanja za rad ili spolnog iskorištavanja, a države članice isto moraju sankcionirati temeljem te okvirne odluke.

GLAVA II

SLOBODE

Članak 6.¹⁵⁾

Pravo na slobodu i sigurnost

Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost.

Objašnjenje

Prava iz članka 6.¹⁶⁾ su prava koja su zajamčena člankom 5. Europske konvencije o ljudskim pravima, a u skladu s člankom 52. stavkom 3. Povelje¹⁷⁾ imaju

isti smisao i opseg. Stoga ograničenja koja im se zakonito mogu nametnuti ne smiju prekoračiti ona ograničenja koja su dopuštena Europskom konvencijom o ljudskim pravima u tekstu članka 5.:

“1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

- a) ako je zatvoren u skladu sa zakonom nakon presude nadležnog suda;
- b) ako je zakonito uhićen ili pritvoren zbog nepoštivanja zakonitog sudskog naloga radi osiguranja izvršenja neke zakonom propisane obveze;
- c) ako je zakonito uhićen ili pritvoren radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon njegova počinjenja;
- d) ako se radi o zakonitom zatvaranju maloljetnika radi izricanja odgojne mjere nadzora ili o njegovom zakonitom pritvoru radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti;
- e) ako se radi o zakonitom lišenju slobode osoba radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti, o pritvaranju umobolnika, alkoholičara, ovisnika o drogi ili skitnica;
- f) ako se radi o zakonitom uhićenju ili pritvoru neke osobe kako bi se spriječilo da neovlašteno uđe u zemlju ili osobe protiv koje je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja.

2. Svatko tko je uhićen mora u najkraćem roku biti obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima toga uhićenja i o svakoj optužbi protiv njega.

3. Svatko uhićen ili pritvoren u uvjetima predviđenim stavkom 1.c) ovoga članka mora se u najkraćem roku izvesti pred suca, ili pred drugo zakonom određeno tijelo sudbene vlasti, i ima pravo u razumnom roku biti suđen ili pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati davanjem jamstva da će ta osoba pristupiti suđenju.

4. Svatko tko je lišen slobode uhićenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti sudski postupak u kojem će se brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja ili o njegovu puštanju na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.

5. Svatko tko je žrtva uhićenja ili pritvaranja suprotno odredbama ovoga članka ima izvršivo pravo na odštetu.”

Prava iz članka 6.¹⁸⁾ moraju se poštivati posebice kada Europski parlament i Vijeće donesu zakone i okvirne zakone na području pravosudne suradnje u kaznenopravnim stvarima, a temeljem članaka III.-270., III.-271. i III.-273. Ustava, kako bi ponajprije utvrdili najmanje zajedničke odredbe u pogledu kategorizacije kaznenih djela i kazni te određenih vidova postupovnog prava.

Članak 7.¹⁹⁾

Poštovanje privatnog i obiteljskog života

Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i komunikacija.

Objašnjenje

Prava zajamčena člankom 7.²⁰⁾ odgovaraju pravima koja su zajamčena člankom 8. Europske konvencije o ljudskim pravima. Kako bi uzeli u obzir tehnološki razvoj, riječ "dopisivanje" zamijenjena je riječju "komunikacije".

U skladu s člankom 52. stavkom 3.²¹⁾ smisao i opseg ovog prava isti su kao i oni iz odgovarajućeg članka Europske konvencije o ljudskim pravima. Stoga su ograničenja koja se legitimno mogu nametnuti u odnosu na ovo pravo ona ograničenja koja su dopuštena člankom 8. Europske konvencije o ljudskim pravima.

"1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje toga prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih."

Članak 8.²²⁾

Zaštita osobnih podataka

1. Svatko ima pravo na zaštitu svojih osobnih podataka.

2. Takvi podaci moraju se obraditi korektno za određene svrhe i temeljem pristanka dotičnih osoba ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi utvrđenoj zakonom. Svatko ima pravo na pristup podacima koji su o njemu prikupljeni i pravo na njihov ispravak.

3. Poštivanje tih pravila podliježe kontroli neovisnog tijela.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na članku 286. Ugovora o Europskoj zajednici i na Direktivi 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti pojedinaca u pogledu obrade osobnih podataka i o slobodnom prometu podacima (SL L 281, 23.11.1995.) te na članku 8. Europske konvencije o ljudskim pravima i Konvenciji Vijeća Europe od 28. siječnja 1981. za zaštitu osoba glede automatske obrade osobnih podataka koju su ratificirale sve države članice. Članak 286. Ugovora o Europskoj zajednici sada se zamjenjuje člankom I.-51. Ustava. Upućuje se i na Uredbu br. 45/2001 Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba glede obrade osobnih podataka koju pružaju institucije i tijela Zajednice i o slobodnom kretanju takvih

podataka (SL L 8, 12.01.2001.). Gore navedena Direktiva i Uredba sadrže uvjete i ograničenja glede ostvarivanja prava na zaštitu osobnih podataka.

Članak 9.²³⁾

Pravo na brak i pravo na osnivanje obitelji

Pravo na brak i pravo na osnivanje obitelji jamče se u skladu s domaćim zakonima koji uređuju ostvarenje tih prava.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na članku 12. Europske konvencije o ljudskim pravima koji glasi kako slijedi: "Muškarci i žene u dobi za sklapanje braka imaju pravo stupiti u brak i osnovati obitelj, u skladu s domaćim zakonima koji uređuju ostvarenje tog prava." Tekst ovog članka moderniziran je kako bi pokrio slučajeve u kojima domaće zakonodavstvo priznaje dogovore različite od bračnog dogovora radi osnivanja obitelji. Ovim se člankom niti zabranjuje niti nameće odobrenje bračnog statusa zajednicama ljudi istog spola. Ovo je pravo stoga slično pravu koje se daje Europskom konvencijom o ljudskim pravima, ali njegov opseg može biti širi ako se to predvidi nacionalnim zakonodavstvom.

Članak 10.²⁴⁾

Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti

1. Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti. To pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijed ili uvjerenje i slobodu da pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Pravo na prigovor savjesti priznaje se u skladu s domaćim zakonima koji uređuju ostvarenje toga prava.

Objašnjenje

Pravo zajamčeno stavkom 1. odgovora pravu koje je zajamčeno stavkom 9. Europske konvencije o ljudskim pravima i u skladu s člankom 52. stavkom 3. Povelje²⁵⁾ ima isti smisao i opseg. Ograničenja stoga moraju biti u skladu s člankom 9. stavkom 2. Konvencije koji glasi kako slijedi: "Sloboda iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja podvrgnut će se samo takvim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih."

Pravo zajamčeno stavkom 2. odgovora nacionalnim ustavnim tradicijama i razvitku nacionalnog zakonodavstva u ovom pitanju.

Članak 11.²⁶⁾

Sloboda izražavanja i informiranja

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice.

2. Poštuju se sloboda i pluralizam medija.

Objašnjenje

1. Članak 11.²⁷⁾ odgovara članku 10. Europske konvencije o ljudskim pravima koji glasi kako slijedi:

“1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. *Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.”*

Prema članku 52. stavku 3. Povelje²⁸⁾ smisao i opseg ovog prava isti su kao i smisao i opseg koje jamči Europska konvencija o ljudskim pravima. Ograničenja koja mu se mogu nametnuti ne smiju stoga prekoračiti ograničenja koja su predviđena člankom 10. stavkom 2. Konvencije, ne dovodeći u pitanje ograničenja koja zakon o tržišnom natjecanju Unije može nametnuti pravu država članica da uvedu mjere izdavanja dozvola na koje upućuje treća rečenica članka 10. stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima.

2. Stavkom 2. ovog članka utvrđuju se posljedice stavka 1. glede slobode medija. On se posebice temelji na sudskoj praksi Suda u svezi s televizijom, posebice na predmetu C-288/89 (presuda od 25. srpnja 1991., Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda i ostali [1991] ECR I-4007) i na Protokolu o sustavu javnog emitiranja u državama članicama koji je priložen Ugovoru o Europskoj zajednici i sada Ustavu te na Direktivi Vijeća 89/552/EZ (posebice njezinoj sedamnaestoj uvodnoj izjavi).

Članak 12.²⁹⁾

Sloboda okupljanja i udruživanja

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja na svim razinama, posebice po političkim, sindikalnim ili građanskim pitanjima, iz čega proizlazi pravo svih da osnivaju sindikate i pristupaju im radi zaštite svojih interesa.

2. Političke stranke na razini Unije doprinose izražavanju političke volje građana Unije.

Objašnjenje

Stavak 1. ovog članka odgovara članku 11. Europske konvencije o ljudskim pravima koji glasi kako slijedi:

"1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave."

Smisao odredbi stavka 1. identičan je smislu iz Europske konvencije o ljudskim pravima, ali opseg im je širi jer se primjenjuju na svim razinama uključujući europsku razinu. U skladu s člankom 52. stavkom 3. Povelje³⁰⁾ ograničenja tog prava ne smiju prekoračiti ograničenja koja se smatraju zakonitim temeljem članka 11. stavka 2. Europske konvencije o ljudskim pravima.

2. Ovo se pravo također temelji na članku 11. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika.

3. Stavak 2. ovog članka odgovara članku I.-46. stavku 4. Ustava.

Članak 13.³¹⁾

Pravo na umjetnost i znanost

Umjetnost i znanstvena istraživanja nisu ograničena. Poštuje se akademska sloboda.

Objašnjenje

Ovo se pravo ponajprije izvodi iz prava na slobodu mišljenja i izražavanja. Treba se ostvarivati uzimajući u obzir članak 1.³²⁾ i može biti podložno ograničenjima koja su dopuštena člankom 10. Europske konvencije o ljudskim pravima.

Članak 14.³³⁾

Pravo na obrazovanje

1. Svatko ima pravo na obrazovanje i na pristup strukovnoj i trajnoj izobrazbi.

2. Ovo pravo obuhvaća mogućnost besplatnog obvezatnog školovanja.

3. Poštuje se sloboda osnivanja obrazovnih ustanova uz uvažavanje demokratskih načela i pravo roditelja da osiguraju obrazovanje i poučavanje svoje djece u skladu sa svojim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima, a prema nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarivanje te slobode i prava.

Objašnjenje

1. Ovaj se članak temelji na zajedničkim ustavnim tradicijama država članica i na članku 2. Protokola Europske konvencije o ljudskim pravima koji glasi kako slijedi:

“Nikome neće biti uskraćeno pravo na obrazovanje. U obavljanju svojih funkcija povezanih s odgojem i poučavanjem država će poštovati pravo roditelja da osiguraju odgoj i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima.”

Smatralo se korisnim proširiti ovaj članak na pristup strukovnoj i trajnoj izobrazbi (vidi točku 15. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika i članak 10. Socijalne povelje) i dodati načelo besplatnog obvezatnog školovanja. Kako je formulirano, ovo potonje načelo samo znači da, što se tiče obvezatnog školovanja, svako dijete ima mogućnost pohađati ustanovu koja nudi besplatno školovanje. Ne traži se da sve ustanove koje pružaju usluge obrazovanja ili strukovne ili trajne izobrazbe, posebice one privatne, budu besplatne. Niti se isključuju određeni specifični oblici školovanja koji se plaćaju ako država uvede mjere financijske naknade. U mjeri u kojoj se Povelja primjenjuje na Uniju to znači da u svojim politikama izobrazbe Unija mora poštovati besplatno obvezatno školovanje, ali to naravno ne stvara nove ovlasti. Glede prava roditelja, to se mora tumačiti u svezi s odredbama članka 24.³⁴⁾

2. Sloboda osnivanja javnih ili privatnih obrazovnih ustanova jamči se kao jedan od vidova slobode poslovanja, ali je ograničena poštivanjem demokratskih načela i koristi se u skladu s odredbama koje predviđa nacionalno zakonodavstvo.

Članak 15.³⁵⁾

Sloboda odabira zanimanja i pravo na rad

1. Svatko ima pravo na rad i bavljenje slobodno izabranom ili prihvaćenom profesijom.

2. Svaki građanin Unije ima slobodu tražiti zaposlenje, raditi, ostvarivati pravo na poslovni nastan i pružati usluge u bilo kojoj državi članici.

3. Državljeni trećih zemalja koji su ovlašteni raditi na područjima država članica imaju pravo na radne uvjete koji su jednaki radnim uvjetima građana Unije.

Objašnjenje

Slobodu odabira zanimanja, kako je utvrđena člankom 15. stavkom 1.³⁶⁾, priznaje sudska praksa Suda pravde (vidi između ostalog presudu od 14. svibnja 1974., predmet 4/73 Nold [1974.] ECR 491, stavke 12. do 14. obrazloženja; presudu od 13. prosinca 1979., predmet 44/79 Hauer [1979.] ECR 3727; presudu od 8. listopada 1986. predmet 234/85 Keller [1986.] ECR 2897, stavak 8. u obrazloženju).

Ovaj članak također počiva na članku 1. stavku 2. Europske socijalne povelje koja je potpisana 18. listopada 1961. i koju su ratificirale sve države članice i na točki 4. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika od 9. prosinca 1989. Izraz "radni uvjeti" treba se tumačiti u smislu članka III.-213. Ustava.

Stavak 2. odnosi se na tri slobode koje se jamče člancima I.-4. i III.-137. i III.-144. Ustava, naime slobodu kretanja radnika, slobodu poslovnog nastana i slobodu pružanja usluga.

Stavak 3. temeljio se na članku 137. stavku 3. četvrtoj alineji Ugovora o Europskoj zajednici, koji je sada zamijenjen člankom III.-210. stavkom 1(g) Ustava, i na članku 19. stavku 4. Europske socijalne povelje koja je potpisana 18. listopada 1961. i koju su ratificirale sve države članice. Stoga se primjenjuje članak 52. stavak 2. Povelje.³⁷⁾ Pitanje zapošljavanja mornara koji su državljani trećih država u posadi brodova koji plove pod zastavom države članice uređuje se pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvom i praksom.

Članak 16.³⁸⁾

Sloboda poslovanja

Priznaje se sloboda poslovanja u skladu s pravom Unije i nacionalnim zakonima i praksom.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na praksi Suda pravde koji priznaje slobodu obavljanja gospodarske ili komercijalne djelatnosti (vidi presude od 14. svibnja 1974., predmet 4/73 Nold [1974.] ECR 491, stavak 14. obrazloženja, i od 27. rujna 1979. predmet 230-78 SPA Eridiana i drugi [1979.] ECR 2749, stavci 20. i 31. obrazloženja) i slobodu ugovaranja (vidi između ostalog presudu Sukkerfabriken Nykøbing, predmet 151/78 [1979.] ECR 1, stavak 19. obrazloženja i presudu od 5. listopada 1999., C-240/97 Španjolska protiv Komisije, [1999.] ECR I-6571, stavak 99. obrazloženja) i članak I.-3. stavak 2. Ustava kojim se priznaje slobodno tržišno natjecanje. Naravno, to se pravo treba ostvarivati uz poštivanje prava Unije i nacionalnog zakonodavstva. Može podlijegati ograničenjima predviđenim člankom 52. stavkom 1. Povelje.³⁹⁾

Članak 17.⁴⁰⁾

Pravo na vlasništvo

1. Svatko ima pravo posjedovati zakonito stečenu imovinu, koristiti je, raspolagati njome i oporučno je ostaviti. Nikoga se ne smije lišiti njegova vlasništva, osim u javnom interesu i u slučajevima i pod uvjetima predviđenim zakonom uz pravodobnu i primjerenu naknadu za gubitak imovine. Korištenje imovine može se urediti zakonom ako je to potrebno u općem interesu.

2. Zaštićeno je intelektualno vlasništvo.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na članku 1. Protokola uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svojega vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

Ovo je temeljno pravo koje je zajedničko svim nacionalnim ustavima. U brojnim ga slučajevima priznaje praksa Suda pravde, prvi put u presudi Hauer (13. prosinca 1979., ECR [1979.] 3727). Tekst formulacije je aktualiziran, ali su u skladu s člankom 52. stavkom 3.⁴¹⁾ smisao i opseg prava isti kao i kod prava koje jamči Europska konvencija o ljudskim pravima i ograničenja ne mogu biti veća od onih koja su ondje predviđena.

Zaštita intelektualnog vlasništva, jedan vid prava na vlasništvo, izrijekom se navodi u stavku 2. zbog sve većeg značaja i zbog sekundarnog zakonodavstva Zajednice. Intelektualno vlasništvo odnosi se ne samo na vlasništvo nad književnim ili umjetničkim djelima nego između ostalog i na pravo na patente i robne žigove i povezana prava. Jamstva koja su utvrđena stavkom 1. odgovarajuće se primjenjuju na intelektualno vlasništvo.

Članak 18.⁴²⁾

Pravo na azil

Pravo na azil jamči se uz uvažavanje pravila Ženevske konvencije od 28. srpnja 1951. i Protokola od 31. siječnja 1967. koji se odnosi na status izbjeglica u skladu s Ustavom.

Objašnjenje

Tekst članka temelji se na članku 63. Ugovora o Europskoj zajednici, koji je sada zamijenjen člankom III.-266. Ustava, a koji zahtijeva da Unija poštuje Ženevsku konvenciju o izbjeglicama. Potrebno je uputiti na Protokole koji se odnose na Ujedinjenu Kraljevinu i Irsku koji su priloženi [Ugovoru iz Amsterdama] Ustavu i na Dansku kako bi se odredio opseg u kojem te države članice provode pravo Zajednice na ovom području i opseg u kojem se ovaj članak primjenjuje na njih. Ovaj je članak u skladu s Protokolom o azilu koji je priložen Ustavu.

Članak 19.⁴³⁾

Zaštita u slučaju udaljenja, protjerivanja ili izručenja

1. Kolektivno protjerivanje je zabranjeno.
2. Nitko ne smije biti udaljen, protjeran ili izručen državi u kojoj postoji ozbiljan rizik da bi bio podvrgnut smrtnoj kazni, mučenju ili drugom nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Objašnjenje

Stavak 1. ovog članka ima isti smisao i opseg kao i članak 4. Protokola br. 4. uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima u pogledu kolektivnog protjerivanja. Njegova je svrha zajamčiti da se svaka odluka temelji na pojedinačnoj provjeri i da se ne može poduzeti samo jedna mjera kako bi se protjerale sve osobe koje su državljani određene države (vidi i članak 13. Pakta o građanskim i političkim pravima).

Stavak 2. sadrži relevantnu sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava u pogledu članka 3. Europske konvencije o ljudskim pravima (vidi Ahmed protiv Austrije, presuda od 17. prosinca 1996., [1996.] ECR VI-2206 I Soering, presuda od 7. srpnja 1989.).

GLAVA III JEDNAKOST

Članak 20.⁴⁴⁾

Jednakost pred zakonom

Svi su jednaki pred zakonom.

Objašnjenje

Ovaj članak odgovara općem pravnom načelu koje je sadržano u svim europskim ustavima, a priznaje ga i Sud pravde kao temeljno načelo prava Zajednice

(presuda od 14. studenog 1984., predmet 283/83 Racke [1984.] ECR 3791, presuda od 17. travnja 1997., predmet 15/95 EARL [1997.] ECR I-1961., i presuda od 13. travnja 2000., predmet 292/97 Karlsson [2000.] ECR 2737).

Članak 21.⁴⁵⁾

Zabrana diskriminacije

1. Zabranjena je svaka diskriminacija koja se temelji na bilo kojem razlogu kao što je spol, rasa, boja, etničko ili socijalno podrijetlo, genetske značajke, jezik, vjeroispovijest ili uvjerenje, političko ili neko drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, vlasništvo, rođenje, invalidnost, dob ili spolna orijentacija.

2. Unutar opsega primjene Ustava i ne dovodeći u pitanje bilo koju od njegovih konkretnih odredbi zabranjena je svaka diskriminacija s osnove državljanstva.

Objašnjenje

Stavak 1. počiva na članku 13. Ugovora o Europskoj zajednici, a koji je sada zamijenjen člankom III.-124. Ustava, te na članku 14. Europske konvencije o ljudskim pravima i članku 11. Konvencije o ljudskim pravima i biomedicini glede genetskog nasljeđa. U mjeri u kojoj odgovara članku 14. Europske konvencije o ljudskim pravima, primjenjuje se u skladu s njom.

Ne postoji suprotnost ili neslaganje između stavka 1. i članka III.-124. Ustava koji ima različit opseg i svrhu: članak III.-124. daje Uniji ovlasti da donosi zakonodavne akte, uključujući harmonizaciju zakona i drugih propisa država članica, da suzbija određene oblike diskriminacije čiji je iscrpan popis naveden u tom članku. Takvo zakonodavstvo može pokriti djelovanje tijela država članica (kao i odnose između privatnih osoba) u bilo kojem području u okviru ovlasti Unije. Za razliku od toga, odredbom iz stavka 1. ne stvaraju se ovlasti za donošenje protudiskriminacijskih zakona u ovim područjima djelovanja država članica ili privatnih osoba, a niti se utvrđuje sveobuhvatna zabrana diskriminacije u tako širokim područjima. Umjesto toga, samo se odnosi na diskriminaciju od strane samih institucija i organa Unije u korištenju ovlasti koje su joj dodijeljene prema drugim člancima dijela I. i II. Ustava i od strane država članica samo u slučajevima kada primjenjuju pravo Unije. Stavak 1. stoga ne mijenja opseg ovlasti koje su odobrene prema članku III.-124., a niti tumačenje koje postoji uz taj članak.

Stavak 2. odgovara članku I.-4. stavku 2. Ustava i mora se primjenjivati u skladu s tim člankom.

Članak 22.⁴⁶⁾

Kulturna, religijska i jezična raznolikost

Unija poštuje kulturnu, religijsku i jezičnu raznolikost.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na članku 6. Ugovora o Europskoj uniji i na članku 151. stavku 1. i 4. Ugovora o Europskoj zajednici, koji su sada zamijenjeni člankom III.-280. stavkom 1. i 4. Ustava, a odnose se na kulturu. Poštovanje kulturne i jezične raznolikosti sada je utvrđeno i člankom I-3. stavkom 3. Ustava. Članak je također nadahnut Izjavom br. 11 uz Završni akt Ugovora iz Amsterdama o statusu crkava i nekonfesionalnih organizacija, a koji je sada preuzet u članak I.-52 Ustava.

Članak 23.⁴⁷⁾

Jednakost između žena i muškaraca

Jednakost između žena i muškaraca mora se osigurati u svim područjima, uključivo području zaposlenja, rada i plaće.

Načelo jednakosti ne smije spriječiti održavanje ili donošenje mjera kojima se predviđaju specifične prednosti u korist spola čija je zastupljenost niža.

Objašnjenje

Prvi se stavak temelji na članku 2. i članku 3. stavku 2. Ugovora o Europskoj zajednici, a koji je sada zamijenjen člancima I.-3. i III.-116. Ustava putem kojih se nameće cilj promicanja jednakosti između muškaraca i žena Unije, i na članku 141. stavku 1. Ugovora o Europskoj zajednici koji je sada zamijenjen člankom III.-214. stavkom 1. Ustava. Naslanja se na članak 20. izmijenjene Europske socijalne povelje od 3. svibnja 1996. godine i na točku 16. Povelje Zajednice o pravima radnika.

Također se temelji na članku 141. stavku 3. Ugovora o Europskoj zajednici, koji je sada zamijenjen člankom III.-214. stavkom 3. Ustava, i članku 2. stavku 4. Direktive Vijeća 76/207/EEZ o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama glede pristupa zaposlenju, strukovne izobrazbe i napredovanja te radnih uvjeta.

Drugi stavak preuzima u kraćem obliku članak III.-214. stavak 4. Ustava kojim se predviđa da načelo jednakog postupanja ne sprječava održavanje ili donošenje mjera kojima se predviđaju specifične prednosti kako bi se spolu čija je zastupljenost niža olakšalo obavljanje profesije ili kako bi se priječili ili nadoknadili nedostaci u profesionalnoj karijeri. U skladu s člankom 52. stavkom 2.⁴⁸⁾ ovim se stavkom ne mijenja članak III.-214. stavak 4.

Članak 24.⁴⁹⁾

Prava djeteta

1. Djeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit. Slobodno mogu izražavati svoja gledišta. Ta se gledišta uzimaju u obzir u pitanjima koja se odnose na njih u skladu s njihovom dobi i zrelosti.

2. U svim aktivnostima koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne vlasti ili privatne institucije, u prvom planu moraju biti interesi djeteta.

3. Svako dijete ima pravo redovito održavati osobne odnose i izravne kontakte s oba svoja roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim interesima.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na Konvenciji iz New Yorka o pravima djeteta koja je potpisana 20. studenog 1989. godine i koju su ratificirale sve države članice, a posebice na njezinim člancima 3., 9. 12. i 13.

Stavak 3. uzima u obzir činjenicu da kao element uspostave područja slobode, sigurnosti i pravde zakonodavstvo Unije o građanskim pitanjima koje ima prekogranične posljedice, a za što se daju ovlasti člankom III-269. Ustava, može sadržavati ponajprije prava na posjet čime se osigurava da djeca mogu redovito održavati osobni i izravni kontakt s oba svoja roditelja.

Članak 25.⁵⁰⁾

Prava starijih osoba

Unija priznaje i poštuje prava starijih osoba na život u dostojanstvu i neovisnosti i na sudjelovanje u socijalnom i kulturnom životu.

Objašnjenje

Ovaj članak naslanja se na članak 23. izmijenjene Europske socijalne povelje i članke 24. i 25. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika. Naravno, sudjelovanje u socijalnom i kulturnom životu također obuhvaća sudjelovanje u političkom životu.

Članak 26.⁵¹⁾

Integracija osoba s invaliditetom

Unija priznaje i poštuje pravo osoba s invaliditetom na korištenje mjera radi osiguranja njihove neovisnosti, socijalne i radne integracije i sudjelovanja u životu zajednice.

Objašnjenje

Načelo koje je navedeno u ovom članku temelji se na članku 15. Europske socijalne povelje i također se naslanja na točku 26. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika.

GLAVA IV.
SOLIDARNOST

Članak 27.⁵²⁾

Pravo radnika na obavješćivanje i savjetovanje unutar poduzeća

Radnicima ili njihovim predstavnicima mora se na odgovarajućim razinama jamčiti da će se obavješćivati i savjetovati na vrijeme u slučajevima i pod uvjetima koji su predviđeni pravom Zajednice i nacionalnim zakonima i praksom.

Objašnjenje

Ovaj se članak pojavljuje u izmijenjenoj Europskoj socijalnoj povelji (članak 21.) i u Povelji Zajednice o pravima radnika (točke 17. i 18.). On se primjenjuje prema uvjetima koji su utvrđeni pravom Zajednice i nacionalnim zakonima. Upućivanje na odgovarajuće razine odnosi se na razine utvrđene pravom Zajednice ili nacionalnim zakonima i praksom, a to može uključivati europsku razinu ako to predviđa zakonodavstvo Unije. Na ovom području postoji značajna pravna stečevina Unije: članci III.-211. i III.-212. Ustava i direktive 2002/14/EZ (opći okvir za obavješćivanje i savjetovanje zaposlenika u Europskoj zajednici), 98/59/EZ (masovna otpuštanja), 2001/23/EZ (prijenosi poduzeća) i 94/45/EZ (Europska radnička vijeća).

Članak 28.⁵³⁾

Pravo na kolektivno pregovaranje i akcije

Radnici i poslodavci ili njihove organizacije imaju u skladu sa zakonodavstvom Unije i nacionalnim zakonima i praksom pravo pregovarati i zaključiti kolektivne ugovore na odgovarajućim razinama i u slučajevima sukoba interesa poduzeti kolektivnu akciju u obranu svojih interesa, uključujući i štrajk.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na članku 6. Europske socijalne povelje i Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika (točke 12. do 14.). Pravo na kolektivnu akciju priznao je Europski sud za ljudska prava kao jedan od elemenata sindikalnih prava koja su utvrđena člankom 11. Europske konvencije o ljudskim

pravima. U pogledu odgovarajućih razina na kojima se može odvijati kolektivno pregovaranje vidi objašnjenje za gornji članak. Modaliteti i ograničenja za primjenu kolektivne akcije, uključujući i štrajk, podliježu nacionalnim zakonima i praksi, uključujući pitanje mogu li se provesti paralelno u nekoliko država članica.

Članak 29.⁵⁴⁾

Pravo pristupa službama za zapošljavanje

Svatko ima pravo pristupa besplatnoj službi za zapošljavanje.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na članku 1. stavku 3. Europske socijalne povelje i točki 13. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika.

Članak 30.⁵⁵⁾

Zaštita u slučaju neopravdanog otkaza

Svaki radnik ima pravo na zaštitu od neopravdanog otkaza u skladu s pravom Zajednice i nacionalnim zakonima i praksom.

Objašnjenje

Ovaj članak počiva na članku 24. izmijenjene Socijalne povelje. Vidi i Direktivu 2001/23/EZ o zaštiti prava zaposlenika u slučaju prijenosa poduzeća i Direktivu 80/987 o zaštiti zaposlenika u slučaju nesolventnosti njihovog poslodavca, s izmjenama i dopunama putem Direktive 2002/74/EZ.

Članak 31.⁵⁶⁾

Pošteni i primjereni radni uvjeti

1. Svaki radnik ima pravo na zdrave i sigurne radne uvjete koji uvažavaju njegovo dostojanstvo.

2. Svaki radnik ima pravo na ograničenje najvećeg mogućeg broja radnih sati, na dnevni i tjedni odmor i na plaćeni godišnji odmor.

Objašnjenje

1. Stavak 1. ovog članka temelji se na Direktivi 89/391/EEZ o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na poslu. Također se naslanja na članak 3. Socijalne povelje i točki 19. Povelje Zajednice o pravima radnika, te na članak 26. izmijenjene Socijalne povelje u pogledu dostojanstva na poslu. Izraz "radni uvjeti" treba se razumjeti u smislu članka III.-213. Ustava.

2. Stavak 2. temelji se na Direktivi 93/104/EZ koja se odnosi na određene aspekte organizacije radnog vremena, članku 2. Europske socijalne povelje i točki 8. Povelje Zajednice o pravima radnika.

Članak 32.⁵⁷⁾

Zabrana dječjeg rada i zaštita mladeži na poslu

Zabranjeno je zapošljavanje djece. Ne dovodeći u pitanje one propise koji su povoljniji za mladež i s iznimkom ograničenih odstupanja, najniža dob za zapošljavanje ne smije biti niža od najniže dobi za završetak školovanja.

Mladež koja se zaposli mora imati radne uvjete koji su primjereni njihovoj dobi i moraju biti zaštićeni od gospodarskog iskorištavanja i bilo kojeg rada kod kojeg postoji vjerojatnost da bi mogao ugroziti njihovu sigurnost, zdravlje ili tjelesni, duševni, moralni ili socijalni razvitak ili onemogućiti njihovo školovanje.

Objašnjenje

Ovaj se članak temelji na Direktivi 93/33/EZ o zaštiti mladeži na poslu, članku 7. Europske socijalne povelje i točkama 20. do 23. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika.

Članak 33.⁵⁸⁾

Obiteljski i radni život

1. Obitelj uživa pravnu, gospodarsku i socijalnu zaštitu.

2. Radi usklađivanja obiteljskog i radnog života svi imaju pravo na zaštitu od otkaza iz razloga povezanih s majčinstvom i pravom na plaćeni porodni dopust i roditeljski dopust nakon rođenja ili usvajanja djeteta.

Objašnjenje

Članak 33. stavak 1.⁵⁹⁾ temelji se na članku 16. Europske socijalne povelje. Drugi stavak naslanja se na Direktivu Vijeća 92/85/EEZ o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na poslu trudnih radnica i radnica koje su nedavno rodile ili doje i Direktivi 96/34/EZ o okvirnom sporazumu o roditeljskom dopustu koji su zaključili UNICE, CEEP i ETUC. Također se temelji na članku 8. (zaštita majčinstva) Europske socijalne povelje i naslanja na članak 27. (pravo na jednake mogućnosti i uvjete radnika koji imaju obiteljske odgovornosti) izmijenjene Socijalne povelje. "Majčinstvo" se odnosi na razdoblje od začeca do prestanka dojenja.

Članak 34.⁶⁰⁾

Socijalno osiguranje i socijalna pomoć

1. Unija priznaje i poštuje prava na naknade socijalnog osiguranja i socijalne usluge kojima se osigurava zaštita u slučajevima kao što je majčinstvo, bolest, nesreće na radu, ovisnost o drugima ili starost, a u slučaju gubitka zaposlenja u skladu s pravilima koja su utvrđena pravom Zajednice i nacionalnim zakonima i praksom.

2. Svatko tko zakonito prebiva i ima nastan u Europskoj uniji ima pravo na naknade socijalnog osiguranja i socijalne pogodnosti u skladu s pravom Unije i nacionalnim zakonima i praksom.

3. Radi suzbijanja socijalne isključenosti i siromaštva, Unija priznaje i poštuje pravo na socijalnu i stambenu pomoć radi osiguranja prihvatljive egzistencije za sve one koji nemaju dovoljna sredstva, a u skladu s pravilima utvrđenim pravom Unije i nacionalnim zakonima i praksom.

Objašnjenje

Načelo koje je navedeno u članku 34. stavku 1.⁶¹⁾ temelji se na člancima 137. i 140. Ugovora o Europskoj zajednici, koji su sada zamijenjeni člancima III.-210. i III.-213. i na članku 12. Europske socijalne povelje i točki 10. Povelje Zajednice o pravima radnika. Unija ga mora poštivati u ostvarivanju prava koja su joj dodijeljena člancima III.-210. i III.-213. Ustava. Upućivanje na socijalne službe odnosi se na slučajeve u kojima su uvedene takve usluge kako bi se osigurale određene prednosti, ali ne implicira da se te usluge moraju uvesti ondje gdje ne postoje. "Majčinstvo" se treba razumjeti u istom smislu kao i u prethodnom članku.

Stavak 2. temelji se na člancima 12. stavku 4. i 13. stavku 4. Europske socijalne povelje i točki 2. Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika i odražava pravila koja proizlaze iz Uredbe br. 1408/71 i Uredbe br. 1612/68.

Stavak 3. naslanja se na članak 13. Europske socijalne povelje i članke 30. i 31. izmijenjene Socijalne povelje i točku 10. Povelje Zajednice. Unija ga mora poštivati u kontekstu politika utemeljenih na članku III.-210. Ustava.

Članak 35.⁶²⁾

Zdravstvena zaštita

Svi imaju pravo pristupa preventivnoj zdravstvenoj zaštiti i pravo na liječenje pod uvjetima utvrđenim nacionalnim zakonima i praksom. Visoka razina zaštite ljudskog zdravlja osigurava se u definiranju i provedbi svih politika i aktivnosti Unije.

Objašnjenje

Načela koja su navedena u ovom članku temelje se na članku 152. Ugovora o Europskoj zajednici, sada zamijenjenom člankom III.-278. Ustava, i na člancima 11. i 13. Europske socijalne povelje. Drugom rečenicom članka preuzima se članak III.-278. stavak 1.

Članak 36.⁶³⁾

Pristup uslugama od općeg gospodarskog interesa

Unija priznaje i poštuje pristup uslugama od općeg gospodarskog interesa kako je to predviđeno nacionalnim zakonima i praksom, u skladu s Ustavom, radi promicanja socijalne i teritorijalne povezanosti u Uniji.

Objašnjenje

Ovaj je članak u cijelosti u skladu s člankom III.-122. Ustava i ne zasniva nikakvo novo pravo. Njime se samo navodi načelo prema kojem Unija poštuje pristup uslugama od općeg gospodarskog interesa kako to predviđaju nacionalne odredbe u slučajevima kada su te odredbe u skladu s pravom Unije.

Članak 37.⁶⁴⁾

Zaštita okoliša

Visoka razina zaštite okoliša i poboljšanje kvalitete okoliša moraju se ugraditi u politike Unije i osigurati u skladu s načelom održivog razvitka.

Objašnjenje

Načelo koje se navodi u ovom članku temelji se na člancima 2., 6. i 174. Ugovora o Europskoj zajednici koji su sada zamijenjeni člancima I.-3. stavak 3., III.-119. i III.-233. Ustava.

Isto se tako naslanja na odredbe nekih nacionalnih ustava.

Članak 38.⁶⁵⁾

Zaštita potrošača

Politike Unije osiguravaju visoku razinu zaštite potrošača.

Objašnjenje

Načela koja su navedena u ovom članku temelje se na članku 153. Ugovora o Europskoj zajednici, koji je sada zamijenjen člankom III.-235. Ustava.

GLAVA V.
GRAĐANSKA PRAVA

Članak 39.⁶⁶⁾

Aktivno i pasivno pravo glasa na izborima za Europski parlament

1. Svaki građanin Unije ima pravo glasovati i biti izabran na izborima za Europski parlament u državi članici u kojoj on ili ona prebiva, a pod istim uvjetima kao i državljani te države.

2. Članovi Europskog parlamenta biraju se na izravnim, općim i slobodnim izborima tajnim glasovanjem.

Objašnjenje

Članak 39.⁶⁷⁾ primjenjuje se pod uvjetima koji su utvrđeni u I. i III. dijelu Ustava u skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje.⁶⁸⁾ Članak 39. stavak 1.⁶⁹⁾ odgovara pravu koje se jamči člankom I.-10. stavkom 2. Ustava (usp. i zakonsku osnovu u članku III.-126. za donošenje detaljnih odredbi za ostvarivanje tog prava), a članak 39. stavak 2.⁷⁰⁾ odgovara članku I.-20. stavku 2. Ustava. Člankom 39. stavkom 2.⁷¹⁾ preuzimaju se temeljna načela izbornog sustava u demokratskoj državi.

Članak 40.⁷²⁾

Aktivno i pasivno pravo glasa na lokalnim izborima

Svaki građanin Unije ima pravo glasovati i biti izabran na lokalnim izborima u državi članici u kojoj on ili ona prebiva pod istim uvjetima kao i državljani te države.

Objašnjenje

Ovaj članak odgovara pravu koje se jamči člankom I.-10. stavku 2. Ustava (usp. i zakonsku osnovu u članku III.-126. za donošenje detaljnih mjera za ostvarivanje tog prava). U skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje⁷³⁾ primjenjuje se pod uvjetima koji su navedeni u tim člancima dijela I. i III. Ustava.

Članak 41.⁷⁴⁾

Pravo na dobro upravljanje

1. Svaka osoba ima pravo na to da institucije, tijela, uredi i agencije Unije rješavaju njezina pitanja nepristrano, pravično i u razumnom roku.

2. Ovo pravo obuhvaća:

- a) pravo svake osobe da se izjasni prije nego što se donese pojedina mjera koja bi na nju imala nepovoljan utjecaj;

- b) pravo svake osobe da ima pristup svom spisu uz poštivanje zakonitih interesa povjerljivosti i profesionalne i poslovne tajne;
- c) obvezu uprave da svoje odluke obrazloži.

3. Svaka osoba ima pravo na to da joj Unija nadoknadi svaku štetu koju su prouzročile njezine institucije ili njezini službenici u obnašanju svojih dužnosti u skladu s općim načelima koji su zajednički zakonima država članica.

4. Svaka osoba može pisati institucijama Unije na jednom od jezika Ustava i mora dobiti odgovor na istom jeziku.

Objašnjenje

Članak 41.⁷⁵⁾ temelji se na postojanju Unije koja podliježe vladavini prava čije su se značajke razvile u sudskoj praksi koja je između ostalog kao opće pravno načelo utvrdila i dobro upravljanje (vidi između ostalog presudu Suda od 31. ožujka 1992. u predmetu C-255/90 P. Burban [1992.] ECR I-2553, i presude Prvostupanjskog suda od 18. rujna 1995. u predmetu T-167/94 Nölle [1995.] ECR II-2589 i 9. srpnja 1999. u predmetu T-231/97 New Europe Consulting i drugi [1999.] ECR II-2403). Tekst tog prava u prva dva stavka rezultat je sudske prakse (presuda Suda od 15. listopada 1987. u predmetu 222/86 Heylens [1987.] ECR 4097, stavak 15. obrazloženja, presuda od 18. listopada 1989. u predmetu 374/87 Orkem [1989.] ECR 3283, presuda od 21. studenog 1991. u predmetu C-269/90 TU München [1991.] ECR I-5469, i presude Prvostupanjskog suda od 6. prosinca 1994. u predmetu T-450/93 Lisrestal [1994.] ECR II-1177, 18. rujna 1995. u predmetu T-167/94 Nölle [1995.] ECR II-258), a tekst u svezi s obvezom davanja obrazloženja potječe iz članka 253. Ugovora o Europskoj zajednici, koji je sada zamijenjen člankom I.-38. stavkom 2. Ustava (usp. i pravnu osnovu iz članka III-398. Ustava za donošenje zakonodavstva u interesu otvorene, učinkovite i neovisne europske uprave).

U stavku 3. navodi se pravo koje se sada jamči člankom III.-431 Ustava. U stavku 4. navodi se pravo koje se sada jamči člancima I.-10. stavkom 2.(d) i III.-129. Ustava. U skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje⁷⁶⁾ ta se prava trebaju primjenjivati pod uvjetima i u okvirima koji su definirani dijelom III. Ustava.

Pravo na djelotvoran pravni lijek, koje predstavlja značajan aspekt ovog pitanja, jamči se člankom 47. ove Povelje.⁷⁷⁾

Članak 42.⁷⁸⁾

Pravo na pristup dokumentima

Svaki građanin Unije i svaka fizička ili pravna osoba koja prebiva ili ima registrirano sjedište u državi članici ima pravo na pristup dokumentima institucija, tijela, ureda i agencija Unije, bez obzira na sredinu u kojoj se nalazi.

Objašnjenje

Pravo koje se jamči ovim člankom preuzeto je iz članka 255. Ugovora o Europskoj zajednici temeljem kojeg je naknadno donesena Uredba 1049/2001. Europska konvencija proširila je to pravo na dokumente institucija, tijela i agencija općenito, bez obzira na njihov oblik, vidi članak I-50. stavak 3. Ustava. U skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje⁷⁹⁾ pravo na pristup dokumentima ostvaruje se pod uvjetima i u okvirima koji se predviđaju člancima I-50. stavkom 3. i III.-399.

Članak 43.⁸⁰⁾

Europski pučki pravobranitelj

Svaki građanin Europe i svaka fizička ili pravna osoba koja prebiva ili ima sjedište u državi članici ima pravo uputiti Europskom pučkom pravobranitelju slučajeve lošeg upravljanja u aktivnostima institucija, tijela, ureda ili agencija Unije s iznimkom Suda pravde EU-a u njegovoj pravosudnoj funkciji.

Objašnjenje

Pravo koje se jamči ovim člankom je pravo koje se jamči člancima I.-10. i III.-335. Ustava. U skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje⁸¹⁾ primjenjuje se pod uvjetima koji su definirani u ta dva članka.

Članak 44.⁸²⁾

Pravo na podnošenje predstavki

Svaki građanin Unije i svaka fizička ili pravna osoba koja prebiva ili ima registrirano sjedište u državi članici ima pravo na podnošenje predstavki Europskom parlamentu.

Objašnjenje

Pravo koje se jamči ovim člankom je pravo koje se jamči člancima I.-10. i III.-334. Ustava. U skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje⁸³⁾ primjenjuje se pod uvjetima koji su definirani u ta dva članka.

Članak 45.⁸⁴⁾

Sloboda kretanja i boravka

1. Svaki građanin Unije ima pravo kretati se i slobodno boraviti na području država članica.

2. Sloboda kretanja i boravka može se u skladu s Ustavom odobriti državljanima trećih zemalja koji zakonito borave na području neke države članice.

Objašnjenje

Pravo koje se jamči stavkom 1. je pravo koje se jamči člankom I.-10. stavkom 2. Ustava (usp. i zakonsku osnovu u članku III.-125., i presudu Suda od 17. rujna 2002., C-413/99 Baumbast, [2002.] ECR 709). U skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje⁸⁵⁾ primjenjuje se pod uvjetima i u okvirima koji su predviđeni u III. dijelu Ustava.

Stavak 2. odnosi se na ovlasti koje su Uniji odobrene člancima III.-265. i III.-267. Ustava. Stoga odobrenje tog prava ovisi o institucijama koje obnašaju te ovlasti.

Članak 46.⁸⁶⁾

Diplomatska i konzularna zaštita

Svaki građanin Unije ima na području treće zemlje, u kojoj država članica čiji je on ili ona državljanin nema predstavništvo, pravo na zaštitu diplomatskih i konzularnih tijela bilo koje države članice pod istim uvjetima kao i državljani te države članice.

Objašnjenje

Pravo koje se jamči ovim člankom je pravo koje se jamči člankom I.-10. Ustava; usp. i zakonsku osnovu iz članka III.-127. U skladu s člankom 52. stavkom 2. Povelje⁸⁷⁾ primjenjuje se pod uvjetima koji su definirani ovim člancima.

GLAVA VI

PRAVOSUĐE

Članak 47.⁸⁸⁾

Pravo na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje

Svatko čija su prava i slobode koje se jamče pravom Unije povrijeđena ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred sudom u skladu s uvjetima koji su utvrđeni ovim člankom.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Svatko mora imati mogućnost savjetovanja, obrane i zastupanja.

Pravna pomoć stavlja se na raspolaganje onima koji nemaju dovoljna sredstva ako je ta pomoć potrebna za osiguranje djelotvornog pristupa sudovima.

Objašnjenje

Prvi se stavak temelji na članku 13. Europske konvencije o ljudskim pravima:

“Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđena ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

Međutim, u pravu Unije zaštita je šira, jer jamči pravo na djelotvorno pravno sredstvo pred sudom. Sud pravde je to pravo utvrdio kao opće načelo prava Unije presudom od 15. svibnja 1986. (predmet 222/84 Johnston [1986.] ECR 1651; vidi i presudu od 15. listopada 1987., predmet 222/86 Heylens [1987.] ECR 4097 i presudu od 3. studenog 1992., predmet C-97/91 Borelli [1992.] ECR I-6313). Prema Sudu opće načelo Unije primjenjuje se i na države članice kad one provode pravo Unije. Uključivanje ovog presedana u Povelju nije imalo za cilj mijenjati sustav sudbene kontrole koji je utvrđen ugovorima, a posebice pravila koja se odnose na dopuštenost izravnih tužbi pred Sudom pravde EU-a. Europska konvencija razmotrila je sustav sudbene kontrole, uključujući pravila o dopuštenosti i potvrdila ih uz izmjene i dopune određenih vidova, kako to odražavaju članci III.-353. i III.-381. Ustava, a posebice članak III.-365. stavak 4. Članak 47.⁸⁹⁾ odnosi se na institucije Unije i država članica kada provode pravo Unije i to u svezi sa svim pravima koja se jamče pravom Unije.

Drugi stavak odgovara članku 6. stavku 1. Europske konvencije o ljudskim pravima koji glasi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi zaštite interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.”

U pravu Unije pravo na pravično suđenje nije ograničeno na sporove koji se odnose na prava i obveze po građanskom pravu. To je jedna od posljedica koja proizlazi iz činjenice da je Unija zajednica koja se temelji na vladavini prava kako je Sud naveo u predmetu 294/83, “Les Verts” protiv Europskog parlamenta (presuda od 23. travnja 1986., [1988.] ECR 1339). U svim vidovima, osim u opsegu, jamstva koja pruža Europska konvencija o ljudskim pravima ipak se primjenjuju na sličan način na Uniju.

U pogledu trećeg stavka, potrebno je istaknuti da je u skladu sa sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava potrebno predvidjeti pravnu pomoć u slučajevima kada bi u nedostatku te pomoći bilo nemoguće osigurati djelotvorno pravno sredstvo (presuda Europskog suda za ljudska prava od 9. listopada 1979.,

Airey, Serija A, Svezak 32, 11). Isto tako postoji sustav pravne pomoći za predmete pred Sudom pravde EU-a.

Članak 48.⁹⁰⁾

Presumpcija nevinosti i pravo na obranu

1. Svatko optužen smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

2. Jamči se poštivanje prava na obranu svakog tko je optužen.

Objašnjenje

Članak 48.⁹¹⁾ isti je kao i članak 6. stavak 2. i 3. Europske konvencije o ljudskim pravima koji glasi:

"2. Svatko optužen za kazneno djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

- a) da u najkraće vrijeme bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima optužbe koja se podiže protiv njega;
- b) da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu svoje obrane;
- c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde;
- d) da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisutnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe;
- e) besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava u sudu.

U skladu s člankom 52. stavkom 3.⁹²⁾ ovo pravo ima isti smisao i opseg kao i pravo koje se jamči Europskom konvencijom o ljudskim pravima.

Članak 49.⁹³⁾

Načela zakonitosti i proporcionalnosti kaznenih djela i kazni

1. Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili propustom koje, u času počinjenja, po unutarnjem ili po međunarodnom pravu nije bilo predviđeno kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno. Ako se nakon počinjenja kaznenog djela zakonom predvidi lakša kazna, primjenjuje se ta kazna.

2. Ovaj članak ne priječi suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao kazneno djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od zajednice naroda.

3. Težina kazni ne smije biti neproporcionalna kaznenom djelu.

Objašnjenje

Ovaj članak slijedi tradicionalno pravilo nepostojanja retroaktivne primjene zakona i kaznenih sankcija. Dodano je pravilo retroaktivne primjene blažeg kaznenog zakona koje postoji u nizu država članica i koje je prisutno u članku 15. Povelje o građanskim i političkim pravima.

Članak 7. Europske konvencije o ljudskim pravima sročjen je kako slijedi:

"1. Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili propustom koje, u času počinjenja, po unutarnjem ili po međunarodnom pravu nije bilo predviđeno kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.

2. Ovaj članak ne priječi suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao kazneno djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda."

U stavku 2. izbrisano je upućivanje na "civilizirane" narode; time se ne mijenja smisao stavka koji se posebice odnosi na zločine protiv čovječnosti. U skladu s člankom 52. stavkom 3.⁹⁴⁾ pravo koje se ovdje jamči ima stoga isti smisao i opseg kao i pravo koje se jamči Europskom konvencijom o ljudskim pravima.

U stavku 3. navodi se opće načelo proporcionalnosti između kazni i kaznenih djela koje je zapisano u zajedničkim ustavnim tradicijama država članica i u sudskoj praksi Suda pravde zajednica.

Članak 50.⁹⁵⁾

Pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari

1. Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen unutar Unije u skladu sa zakonom.

Objašnjenje

Članak 4. Protokola br. 7 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima glasi:

"1. Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku iste države za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom te države.

2. Odredbe prethodnoga stavka ne sprječavaju ponovno razmatranje slučaja u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom dotične države ako postoje dokazi o

novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle utjecati na rješenje slučaja.

3. Ovaj se članak ne može derogirati na temelju članka 15. Konvencije."

Pravilo "non bis in idem" primjenjuje se u pravu Unije (vidi između brojnih presedana presudu od 5. svibnja 1966. predmeti 18/65 i 35/65, Gutmann protiv Komisije [1966.] ECR 103 i nedavni predmet, odluku Prvostupanjskog suda od 20. travnja 1999., spojeni predmeti T-305/94 i drugi, Limburgse Vinyl Maatschappij NV protiv Komisije [1999.] ECR II-931). Pravilo kojim se zabranjuje kumulacija odnosi se na kumulaciju dvaju kazni iste vrste, to jest kazni izrečenih na kaznenom sudu.

U skladu s člankom 50.⁹⁶⁾ pravilo "non bis in idem" primjenjuje se ne samo unutar jurisdikcije jedne države nego i između jurisdikcija nekoliko država članica. To odgovara pravnoj stečevini Unije; vidi članke 54. do 58. Šengenske konvencije i presudu Suda od 11. veljače 2003., C-187/01 (još nije objavljena), članak 7. Konvencije o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica i članak 10. Konvencije o borbi protiv korupcije. Vrlo ograničene iznimke u tim konvencijama kojima se državama članicama dopušta odstupanje od pravila "non bis in idem" pokrivene su horizontalnom odredbom iz članka 52. stavka 1. Povelje⁹⁷⁾ koja se odnosi na ograničenja. U pogledu situacija iz članka 4. Protokola br. 7, naime primjene načela unutar iste države članice, zajamčeno pravo ima isti smisao i opseg kao i odgovarajuće pravo iz Europske konvencije o ljudskim pravima.

GLAVA VII.

OPĆE ODREDBE KOJIMA SE UREĐUJE TUMAČENJE I PRIMJENA POVELJE

Članak 51.⁹⁸⁾

Područje primjene

1. Odredbe ove Povelje upućene su institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije uz dužno uvažavanje načela supsidijarnosti i državama članicama samo u slučajevima kada provode pravo Unije. One stoga poštuju prava, slijede načela i promiču njihovu primjenu u skladu sa svojim ovlastima i uz poštovanje granica ovlasti Unije koje su joj dodijeljene drugim dijelovima Ustava.

2. Ovom se Poveljom ne proširuje područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije, niti se uspostavlja neka nova ovlast ili zadaća za Uniju, niti se mijenjaju ovlasti i zadaće koje su utvrđene drugim dijelovima Ustava.

Objašnjenje

Cilj je članka 51.⁹⁹⁾ odrediti opseg Povelje. Njime se nastoji jasno utvrditi da se Povelja ponajprije primjenjuje na institucije i tijela Unije u skladu s načelom supsidijarnosti. Ova je odredba sačinjena u skladu s člankom 6. stavkom 2. Ugovora o Europskoj uniji, kojim se zahtijeva da Unija poštuje temeljna prava, i s mandatom koji je izdalo Europsko vijeće iz Kölna. Pojam "institucije" utvrđen je u dijelu I. Ustava. Izraz "tijela, uredi i agencije" obično se koristi u Ustavu u odnosu na sva tijela koja su uspostavljena Ustavom ili sekundarnim zakonodavstvom (vidi npr. članke I-50. i I-51 Ustava).

Što se tiče država članica nedvojbeno proizlazi iz prakse Suda pravde da je zahtjev za poštivanjem temeljnih prava, kako je utvrđen u kontekstu Unije, obvezujući samo za države članice kada postupaju unutar opsega prava Unije (presuda od 13. srpnja 1989., predmet 5/88 Wachauf [1989.] ECR 2609; presuda od 18. lipnja 1991, ERT [1991.] ECR I-2925); presuda od 18. prosinca 1997. (C-309/96 Annibaldi [1997.] ECR I-7493). Sud pravde je potvrdio ovu sudsku praksu ovim riječima: "Povrh toga, potrebno je imati na umu da su zahtjevi koji proistječu iz zaštite temeljnih prava u pravnom poretku Zajednice obvezujući i za države članice kada one provode pravila Zajednice..." (presuda od 13. travnja 2000., predmet C-292/97, [2000.] ECR 2737, stavak 37. obrazloženja). Naravno da se to pravilo, kako je zapisano u Povelji, odnosi na središnja tijela i tijela regionalne i lokalne uprave i na javne organizacije kada one provode pravo Unije.

Stavkom 2., zajedno s drugom rečenicom stavka 1., potvrđuje se da Povelja ne može imati učinak širenja nadležnosti i poslova koji se dodjeljuju Uniji drugim dijelovima Ustava. Izrijeком se ovdje navode logične posljedice načela supsidijarnosti i činjenice da Unija ima samo one ovlasti koje su joj dodijeljene. Temeljna prava kako se jamče u Uniji nemaju učinak osim u kontekstu ovlasti koje su utvrđene u dijelu I. i II. Ustava. Stoga obveza prema drugoj rečenici stavka 1. da institucije Unije promiču načela utvrđena Poveljom može nastupiti samo unutar granica tih istih ovlasti.

Stavkom 2. također se potvrđuje da Povelja ne može imati učinak kojim bi se proširilo područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije kako su utvrđene u drugim dijelovima Ustava. Sud pravde je već utvrdio to pravilo u pogledu temeljnih prava koja se priznaju kao dio prava Unije (presuda od 17. veljače 1998., C-249/96 Grant, 1998. ECR I-621, stavak 45. obrazloženja). U skladu s tim pravilima razumijeva se da se ugrađivanje Povelje u Ustav ne može tumačiti kao proširenje samo po sebi opsega djelovanja država članica koje se smatra "provedbom prava Unije" (u smislu stavka 1. i gore navedene sudske prakse).

Članak 52.¹⁰⁰⁾

Opseg i tumačenje prava i načela

1. Svako ograničenje u ostvarivanju prava i sloboda koje se priznaju ovom Poveljom mora se predvidjeti zakonom i mora poštivati bit tih prava i sloboda. Podložno načelu proporcionalnosti, ograničenja se mogu uvesti samo ako su potrebna i ako stvarno ostvaruju ciljeve od općeg interesa koje Unija priznaje ili potrebu za zaštitom prava i sloboda drugih.

2. Prava koja se priznaju ovom Poveljom, a koja se predviđaju drugim dijelovima Ustava, ostvaruju se pod uvjetima i unutar granica koje su utvrđene tim odgovarajućim dijelovima.

3. Ako Povelja sadrži prava koja odgovaraju pravima koja se jamče Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, smisao i opseg tih prava isti su kao i onih koja su utvrđena tom Konvencijom. Ova odredba ne sprječava Uniju u osiguranju šire zaštite.

4. U mjeri u kojoj se ovom Poveljom priznaju temeljna prava kako proizlaze iz ustavnih tradicija koje su zajedničke državama članicama, ta se prava tumače u skladu s tim tradicijama.

5. Odredbe ove Povelje koje sadrže načela mogu se provesti zakonodavnim i izvršnim aktima koje donose institucije, tijela, uredi i agencije Unije te aktima država članica kada one provode pravo Unije, a u ostvarivanju svojih pojedinačnih ovlasti. One trebaju biti upoznate samo sa sudskim tumačenjem tih akata i kod donošenja odluka o njihovoj zakonitosti.

6. U cijelosti se uvažavaju nacionalni zakoni i prakse kako je navedeno u ovoj Povelji.

7. Sudovi Unije i država članica uvažavaju objašnjenja koja su sačinjena kao način davanja uputa za tumačenje Povelje o temeljnim pravima.

Objašnjenje

Svrha je članka 51.¹⁰¹⁾ odrediti opseg prava i načela Povelje i utvrditi pravila za njihovo tumačenje. Stavak 1. odnosi se na postupke za ograničenje prava. Formulacija se temelji na praksi Suda pravde: "...čvrsto je utvrđeno u praksi Suda da se ograničenja mogu nametnuti u ostvarivanju temeljnih prava, posebice u kontekstu zajedničke organizacije tržišta, pod uvjetom da se ta ograničenja stvarno podudaraju s ciljevima općeg interesa kojima Zajednica teži i da u odnosu na taj cilj ne predstavljaju neproporcionalno i nerazumno narušavanje koje potkopava samu bit tih prava" (presuda od 13. travnja 2000., predmet C-292/97, stavak 45. obrazloženja). Upućivanje na opće interese koje Unija priznaje pokriva i ciljeve koji su navedeni u članku I-2. Ustava i ostale ciljeve koji se

štite posebnim odredbama Ustava kao što su to članci I-5. stavak 1., III.-133. stavak 3., III.-154. i III.-436.

Stavak 2. odnosi se na prava koja su već izričito zajamčena u Ugovoru o Europskoj zajednici i koja se priznaju u Povelji, a koja se sada nalaze u drugim dijelovima Ustava (ponajprije prava koja se izvode iz građanstva u Uniji). U njemu se pojašnjava da ta prava i nadalje podliježu uvjetima i ograničenjima koji se primjenjuju na pravo Unije na kojem se temelje i koji se sada predviđaju dijelom I. i III. Ustava. Poveljom se ne mijenja sustav prava koja se dodjeljuju Ugovorom o Europskoj zajednici, a koja su sada preuzeta u dijelu I. i III. Ustava.

Namjera je stavka 3. osigurati potrebnu dosljednost između Povelje i Europske konvencije o ljudskim pravima kroz zasnivanje pravila da su, ukoliko prava u ovoj Povelji također odgovaraju pravima koja se jamče Europskom konvencijom o ljudskim pravima, smisao i opseg tih prava, uključujući dopuštena ograničenja, isti su kao i oni utvrđeni Europskom konvencijom o ljudskim pravima. To posebice znači da se zakonodavac kod utvrđivanja ograničenja tih prava mora pridržavati istih normi kao što su norme utvrđene detaljnim odredbama o ograničenjima iz Europske konvencije o ljudskim pravima, a koje su time postale primjenjive na prava na koja se odnosi ovaj stavak, a da pri tom nemaju negativan utjecaj na autonomiju prava Unije i Suda pravde EU-a.

Upućivanje na Europsku konvenciju o ljudskim pravima odnosi se i na Konvenciju i na njezine protokole. Smisao i opseg zajamčenih prava utvrđeni su ne samo kroz tekst tih instrumenata nego i sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava i Suda pravde EU-a. Cilj je zadnje rečenice ovog stavka omogućiti Uniji da zajamči širu zaštitu. U svakom slučaju, razina zaštite koja se osigurava Poveljom nikada ne može biti niža od razine koja se jamči Europskom konvencijom o ljudskim pravima.

Povelja ne utječe na mogućnosti država članica da koriste članak 15. Europske konvencije o ljudskim pravima, čime se dopuštaju izuzeća od prava iz Europske konvencije o ljudskim pravima u slučaju rata ili drugih javnih opasnosti koje predstavljaju prijetnju za život nacije, kada one poduzimaju mjere na području nacionalne obrane u slučaju rata i na području održavanja javnog poretka, u skladu sa svojim odgovornostima koje se priznaju člancima I.-5., III.-131., III.-262. Ustava.

U daljnjem tekstu navodi se popis prava koja se u ovoj fazi, bez isključivanja razvoja u pravu, zakonodavstvu i ugovorima, mogu smatrati pravima koja odgovaraju pravima iz Europske konvencije o ljudskim pravima u smislu ovog stavka. Isti ne sadrži dodatna prava u odnosu na prava iz Europske konvencije o ljudskim pravima.

1. Članci Povelje gdje su i smisao i opseg isti kao u odgovarajućim člancima Europske konvencije o ljudskim pravima:

- članak 2.¹⁰²⁾ podudara se s člankom 2. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 4.¹⁰³⁾ podudara se s člankom 3. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 5. stavak 1. i 2.¹⁰⁴⁾ podudara se s člankom 4. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 6.¹⁰⁵⁾ podudara se s člankom 5. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 7.¹⁰⁶⁾ podudara se s člankom 8. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 10. stavak 1.¹⁰⁷⁾ podudara se s člankom 9. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 11.¹⁰⁸⁾ podudara se s člankom 10. Europske konvencije o ljudskim pravima ne dovodeći u pitanje ograničenja koja pravo Unije može nametnuti u odnosu na pravo država članica da uvedu režim dozvola iz treće rečenice članka 10. stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 17.¹⁰⁹⁾ podudara se s člankom 1. Protokola uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima
- članak 19. stavak 1.¹¹⁰⁾ podudara se s člankom 4. Protokola br. 4
- članak 19. stavak 2.¹¹¹⁾ podudara se s člankom 3. Europske konvencije o ljudskim pravima u skladu s tumačenjem Europskog suda za ljudska prava
- članak 48.¹¹²⁾ podudara se s člankom 6. stavkom 2. i 3. Europske konvencije o ljudskim pravima
- članak 49. stavak 1. (s iznimkom zadnje rečenice) i stavak 2.¹¹³⁾ podudaraju se s člankom 7. Europske konvencije o ljudskim pravima

2. Članci u kojima je smisao isti kao i u odgovarajućim člancima Europske konvencije o ljudskim pravima, ali čiji je opseg širi:

- članak 9.¹¹⁴⁾ odnosi se na isto područje kao i članak 12. Europske konvencije o ljudskim pravima, ali se njegov opseg može proširiti na druge oblike braka ukoliko su isti utvrđeni nacionalnim zakonodavstvom
- članak 12. stavak 1.¹¹⁵⁾ podudara se s člankom 11. Europske konvencije o ljudskim pravima, ali je njegov opseg proširen na razinu Europske unije
- članak 14. stavak 1.¹¹⁶⁾ podudara se s člankom 2. Protokola uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima, ali je njegov opseg proširen i pokriva pristup strukovnoj i trajnoj izobrazbi
- članak 14. stavak 3.¹¹⁷⁾ podudara se s člankom 2. Protokola uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima u pogledu prava roditelja
- članak 47. stavak 2. i 3.¹¹⁸⁾ podudaraju se s člankom 6. stavkom 1. Europske konvencije o ljudskim pravima, ali se ograničenje na određivanje građanskih prava i obveza ili kaznenih optužbi ne primjenjuje u pogledu prava Unije i njegove provedbe
- članak 50.¹¹⁹⁾ podudara se s člankom 4. Protokola br. 7 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima, ali je njegov opseg proširen na razinu Europske unije između sudova država članica.

- *Naposljetku, građani Europske unije ne mogu se smatrati strancima u opsegu primjene prava Unije, a zbog zabrane diskriminacije s osnove državljanstva. Ograničenja koja su predviđena člankom 16. Europske konvencije o ljudskim pravima u pogledu prava stranaca stoga se u ovom kontekstu ne primjenjuju na njih.*

Pravilo o tumačenju koje je sadržano u stavku 4. temelji se na formulaciji iz članka 6. stavka 2. Ugovora o Europskoj uniji (usp. tekst članka I-9. stavka 3. Ustava) i uvažava pristup zajedničkim ustavnim tradicijama koje slijedi Sud pravde (npr. presuda od 13. prosinca 1979., predmet 44/79 Hauer [1979.] ECR 3727; presuda od 18. svibnja 1982., predmet 155/79, AM&S, [1982.] ECR 1575). Prema tom pravilu, umjesto da se slijedi strogi pristup "najnižeg zajedničkog nazivnika", dotična prava iz Povelje trebaju se tumačiti na način koji pruža visok standard zaštite koji je primjeren pravu Unije i u skladu je sa zajedničkim ustavnim tradicijama.

Stavkom 5. pojašnjava se razlika između "prava" i "načela" navedenih u Povelji. Prema toj razlici subjektivna se prava poštuju, a načela se slijede (članak 51. stavak 1.).¹²⁰⁾ Načela se mogu provoditi kroz zakonodavne i izvršne akte (koje donese Unija u skladu sa svojim ovlastima, a države članice samo onda kada one provode pravo Unije); stoga za sudove postaju značajna samo onda kada se ti akti tumače ili revidiraju. Ona, međutim, ne dovode do izravnih zahtjeva za pozitivnim djelovanjem institucija Unije ili tijela država članica. To je u skladu i sa sudskom praksom Suda pravde (usp. posebice sudsku praksu u svezi s "načelom opreznosti" iz članka 174. stavka 2. Ugovora o Europskoj zajednici (zamijenjen člankom III.-233 Ustava): presuda prvostupanjskog suda od 11. rujna 2002., T-13/99, Pfizer protiv Vijeća, s brojnim upućivanjima na raniju sudsku praksu; i niz presuda u svezi s člankom 33. (bivoši 39.) o načelima poljoprivrednog prava, npr. presuda Suda pravde C-265/85, Van den Berg, 1987. ECR 1155: kontrola načela stabilizacije tržišta i razumnih očekivanja) i s pristupom ustavnih sustava država članica "načelima", posebice na području socijalnog prava. Za ilustraciju, primjeri načela koja se priznaju Poveljom obuhvaćaju npr. članke 25., 26., i 37.¹²¹⁾ U nekim slučajevima članak Povelje može sadržavati i elemente prava i elemente načela, npr. članci 23., 33. i 34.¹²²⁾

Članak 6. odnosi se na različite članke iz Povelje koji, u duhu supsidijarnosti, upućuju na nacionalne zakone i praksu.

Članak 53.¹²³⁾

Razina zaštite

Ništa u ovoj Povelji neće se tumačiti na način da ograničava ili negativno utječe na ljudska prava i temeljne slobode kako su, u svojim zasebnim pod-

ručjima primjene, priznate u pravu Unije i međunarodnom pravu i kroz međunarodne ugovore, čije su potpisnice Unija i sve države članice, uključujući Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, i u ustavi- ma država članica.

Objašnjenje

Namjera je ove odredbe održati razinu zaštite koja se sada pruža unutar pojedinačnih opsega prava Unije, nacionalnog prava i međunarodnog prava. Zbog njezinog značaja spominje se Europska konvencija o ljudskim pravima.

Članak 54.¹²⁴⁾

Zabrana zlouporabe prava

Ništa se u ovoj Povelji ne može tumačiti tako da se uključuje pravo na upuštanje u neku djelatnost ili izvršenje nekog čina koji bi smjerali na uništenje prava i sloboda priznatih u ovoj Povelji ili na njihovo ograničenje u većoj mjeri nego što se u njoj predviđa.

Objašnjenje

Ovaj članak podudara se s člankom 17. Europske konvencije o ljudskim pravima:

“Ništa se u ovoj Konvenciji ne može tumačiti tako da se uključuje za bilo koju državu, skupinu ili pojedinca neko pravo da se upusti u neku djelatnost ili da izvrši neki čin koji bi smjerali na uništenje prava ili sloboda priznatih u ovoj Konvenciji ili na njihovo ograničenje u većoj mjeri nego što se u njoj predviđa.”

¹ Članci II.-111. i II.-112. Ustava.

² Članak II.-61. Ustava.

³ Članak II.-62. Ustava.

⁴ Članak II.-62. stavak 2. Ustava.

⁵ Članak II.-62. Ustava.

⁶ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

⁷ Članak II.-63. Ustava.

⁸ Članak II.-63. Ustava.

⁹ Članak II.-64. Ustava.

¹⁰ Članak II.-64. Ustava.

¹¹ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

¹² Članak II.-65. Ustava.

¹³ Članak II.-65. Ustava.

¹⁴ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

¹⁵ Članak II.-66. Ustava.

¹⁶ Članak II.-66. Ustava.

¹⁷ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

¹⁸ Članak II.-66. Ustava.

¹⁹ Članak II.-67. Ustava.

²⁰ Članak II.-67. Ustava.

²¹ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

²² Članak II.-68. Ustava.

²³ Članak II.-69. Ustava.

²⁴ Članak II.-70. Ustava.

²⁵ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

²⁶ Članak II.-71. Ustava.

²⁷ Članak II.-71. Ustava.

²⁸ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

²⁹ Članak II.-72. Ustava.

³⁰ Članak II.-112. stavak 3. Ustava.

- 31 Članak II.-73. Ustava.
32 Članak II.-61. Ustava.
33 Članak II.-74. Ustava.
34 Članak II.-84. Ustava.
35 Članak II.-75. Ustava.
36 Članak II.-75. Ustava.
37 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
38 Članak II.-76. Ustava.
39 Članak II.-112. stavak 1. Ustava.
40 Članak II.-77. Ustava.
41 Članak II.-112. stavak 3. Ustava.
42 Članak II.-78. Ustava.
43 Članak II.-79. Ustava.
44 Članak II.-80. Ustava.
45 Članak II.-81. Ustava.
46 Članak II.-82. Ustava.
47 Članak II.-83. Ustava.
48 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
49 Članak II.-84. Ustava.
50 Članak II.-85. Ustava.
51 Članak II.-86. Ustava.
52 Članak II.-87. Ustava.
53 Članak II.-88. Ustava.
54 Članak II.-89. Ustava.
55 Članak II.-90. Ustava.
56 Članak II.-91. Ustava.
57 Članak II.-92. Ustava.
58 Članak II.-93. Ustava.
59 Članak II.-93. Ustava.
60 Članak II.-94. Ustava.
61 Članak II.-94. Ustava.
62 Članak II.-95. Ustava.
63 Članak II.-96. Ustava.
64 Članak II.-97. Ustava.
65 Članak II.-98. Ustava.
66 Članak II.-99. Ustava.
67 Članak II.-99. Ustava.
68 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
69 Članak II.-99. Ustava.
70 Članak II.-99. Ustava.
71 Članak II.-99. Ustava.
72 Članak II.-100. Ustava.
73 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
74 Članak II.-101. Ustava.
75 Članak II.-101. Ustava.
76 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
77 Članak II.-107. Ustava.
78 Članak II.-102. Ustava.
79 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
80 Članak II.-103. Ustava.
81 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
82 Članak II.-104. Ustava.
83 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
84 Članak II.-105. Ustava.
85 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
86 Članak II.-106. Ustava.
87 Članak II.-112. stavak 2. Ustava.
88 Članak II.-107. Ustava.
89 Članak II.-107. Ustava.
90 Članak II.-108. Ustava.
91 Članak II.-108. Ustava.
92 Članak II.-112. stavak 3. Ustava.
93 Članak II.-109. Ustava.
94 Članak II.-112. stavak 3. Ustava.
95 Članak II.-110. Ustava.
96 Članak II.-110. Ustava.
97 Članak II.-112. stavak 1. Ustava.
98 Članak II.-111. Ustava.
99 Članak II.-111. Ustava.
100 Članak II.-112. Ustava.
101 Članak II.-112. Ustava.
102 Članak II.-62. Ustava.
103 Članak II.-64. Ustava.
104 Članak II.-65. Ustava.
105 Članak II.-66. Ustava.
106 Članak II.-67. Ustava.
107 Članak II.-70. Ustava.
108 Članak II.-71. Ustava.
109 Članak II.-77. Ustava.
110 Članak II.-79. Ustava.
111 Članak II.-79. Ustava.
112 Članak II.-108. Ustava.
113 Članak II.-109. Ustava.
114 Članak II.-69. Ustava.

¹¹⁵ Članak II.-72. Ustava.

¹¹⁶ Članak II.-74. Ustava.

¹¹⁷ Članak II.-74. Ustava.

¹¹⁸ Članak II.-107. Ustava.

¹¹⁹ Članak II.-110. Ustava.

¹²⁰ Članak II.-111. Ustava.

¹²¹ Članci II.-85., II.-86. i II.-97. Ustava.

¹²² Članci II.-83., II.-93. i II.-94. Ustava.

¹²³ Članak II.-113. Ustava.

¹²⁴ Članak II.-114. Ustava.

13. Izjava o članku III.-116.

Konferencija se slaže da će u općim naporima da se uklone nejednakosti između žena i muškaraca Unija u svojim različitim politikama imati za cilj suzbijanje svih vrsta nasilja u obitelji. Države članice trebaju poduzeti sve potrebne mjere kako bi spriječile i kaznile ova kaznena djela te potpomogle i zaštitile žrtve.

14. Izjava o člancima III.-136. i III.-267.

Konferencija smatra da će se, u slučaju kad bi neki nacrt europskog zakona ili okvirnog zakona koji se temelji na članku III-267. stavku 2. utjecao na temeljne aspekte sustava socijalnog osiguranja države, uključujući njegov opseg, troškove ili financijsku strukturu, ili kad bi utjecao na financijsku ravnotežu tog sustava kako je navedeno u članku III-136. stavku 2., interesi te države članice uzeti u obzir.

15. Izjava o člancima III.-160. i III.-322.

Konferencija podsjeća da poštivanje temeljnih prava i sloboda posebice implicira davanje primjerene pozornosti zaštiti i poštivanju procesnih prava dotičnih pojedinaca ili subjekata. U tu svrhu i kako bi se zajamčio temeljiti nadzor nad zakonitošću europskih odluka kojima se pojedinac ili subjekt podvrgavaju restriktivnim mjerama, te se odluke moraju temeljiti na jasnim i prepoznatljivim kriterijima. Kriteriji se trebaju skrojiti prema specifičnostima svake restriktivne mjere.

16. Izjava o članku III.-167. stavku 2. točki (c)

Konferencija prima na znanje da se članak III-167. stavak 2. (c) tumači u skladu s postojećom sudskom praksom Suda pravde i prvostupanjskog suda u pogledu primjenjivosti odredbi o pomoći koja se odobrava određenim područjima Savezne Republike Njemačke pogođenim ranijom podjelom Njemačke.

17. Izjava o članku III.-184.

U pogledu članka III-184. Konferencija potvrđuje da su podizanje potencijala rasta i osiguranje solidnih proračunskih stavki dva stupa gospodarske i fiskalne politike Unije i država članica. Pakt za stabilnost i rast važno je sredstvo za ostvarenje tih ciljeva.

Konferencija ponovno potvrđuje svoju obvezu iz odredbi koje se odnose na Pakt za stabilnost i rast kao okvir za koordinaciju proračunskih politika u državama članicama.

Konferencija potvrđuje da je sustav koji se temelji na pravilima najbolje jamstvo za provedbu obveza i za ravnopravan tretman svih država članica.

U ovom okviru Konferencija također ponovno potvrđuje svoju predanost ciljevima Strategije iz Lisabona: otvaranje radnih mjesta, strukturalne reforme i socijalna kohezija.

Unija ima za cilj ostvariti uravnoteženi gospodarski rast i stabilnost cijena. Gospodarske i proračunske politike stoga trebaju postaviti prave prioritete prema ostvarenju gospodarskih reformi, inovacija, konkurentnosti i jačanju privatnih ulaganja i potrošnje u fazama slabog gospodarskog rasta. To se treba odraziti na orijentacije proračunskih odluka na razini država i Unije, posebice kroz restrukturiranje javnih prihoda i rashoda uz poštivanje proračunske discipline u skladu s Ustavom i Paktom za stabilnost i rast.

Proračunski i gospodarski izazovi s kojima su suočene države članice naglašavaju značaj solidne proračunske politike tijekom cijelog gospodarskog ciklusa.

Konferencija se slaže da države članice trebaju aktivno koristiti razdoblja gospodarskog oporavka kako bi konsolidirale javne financije i poboljšale svoje proračunske stavke. Cilj je postupno ostvariti proračunski višak u dobrim vremenima čime se stvara potreban prostor za ublažavanje silaznih faza konjunktornog ciklusa u gospodarstvu te stoga doprinosi dugoročnoj održivosti javnih financija.

Države članice iščekuju potencijalne prijedloge Komisije kao i daljnje doprinose država članica u pogledu jačanja i pojašnjenja provedbe Pakta za stabilnost i rast. Države članice poduzet će sve potrebne mjere kako bi povećale potencijal rasta svojih gospodarstava. Poboľšanje koordinacije gospodarske politike moglo bi biti potpora u ostvarenju tog cilja. Ova izjava ne prejudicira buduću debatu o Paktu za stabilnost i rast.

18. Izjava o članku III.-213.

Konferencija potvrđuje da politike koje su opisane u članku III-213. spadaju u osnovi u nadležnost država članica. Mjere za poticanje i za promicanje koordinacije koje se trebaju poduzeti na razini Unije u skladu s ovim člankom

mjere su komplementarne prirode. One služe jačanju suradnje između država članica, a ne usklađivanju nacionalnih sustava. To ne utječe na jamstva i prakse koje postoje u svakoj državi članici u pogledu odgovornosti socijalnih partnera.

Ovom se izjavom ne dovode u pitanje odredbe Ustava kojima se nadležnost dodjeljuje Uniji, uključujući u području socijalnih pitanja.

19. Izjava o članku III.-220.

Konferencija smatra da upućivanje iz članka III-220. na otočne regije može obuhvatiti otočne države u cijelosti, a pod uvjetom da su ispunjeni nužni kriteriji.

20. Izjava o članku III.-243.

Konferencija primjećuje da se odredbe članka III-243. primjenjuju u skladu sa sadašnjom praksom. Izrazi "takve su mjere potrebne kako bi se kompenzirali gospodarski nedostaci prouzročeni podjelom Njemačke u gospodarstvu određenih područja Savezne Republike Njemačke koji su pogođeni tom podjelom" tumače se u skladu s postojećom praksom Suda pravde i prvostupanskog suda.

21. Izjava o članku III.-248.

Konferencija se slaže da će djelovanje Unije na području istraživanja i tehnološkog razvitka uvažiti temeljne orijentacije i izbore istraživačkih politika država članica.

22. Izjava o članku III.-256.

Konferencija vjeruje da članak III-256. ne utječe na pravo država članica da poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale opskrbu energijom pod uvjetima koji su predviđeni člankom III-131.

23. Izjava o članku III.-273. stavku 1. podstavku 2.

Konferencija smatra da europski zakoni iz članka III-273. stavka 1. podstavka 2. trebaju uzeti u obzir nacionalna pravila i prakse u pogledu pokretanja kaznenih istraga.

24. Izjava o članku III.-296.

Konferencija izjavljuje da, čim se potpiše Ugovor o ustavu za Europu, glavni tajnik Vijeća, Visoki predstavnik za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, Komisija i države članice trebaju započeti pripremne poslove u svezi s Europskom službom za vanjskopolitičko djelovanje.

25. Izjava o članku III.-325. koji se odnosi na pregovore i zaključenje međunarodnih ugovora država članica u svezi s područjem slobode, sigurnosti i pravde

Konferencija potvrđuje da države članice mogu pregovarati i zaključivati ugovore s trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama na područjima na koja se odnose odjeljak 3., 4. i 5. poglavlja IV. Glave III. Dijela III. Ugovora o Ustavu za Europu ako su ti ugovori u skladu s pravom Unije.

26. Izjava o članku III.-402. stavku 4.

Člankom III-402. stavkom 4. Ustava predviđa se da će se, u slučajevima kada do prestanka ranijeg financijskog okvira nije donesen europski zakon Vijeća kojim bi se uspostavio novi financijski okvir, gornja granica i druge odredbe koje odgovaraju prošlogodišnjem okviru produžiti do trenutka donošenja zakona.

Konferencija navodi da će se, ako se do kraja 2006. godine ne donese europski zakon Vijeća kojim se uspostavlja novi financijski okvir, u slučajevima kada se Ugovorom o pristupanju od 16. travnja 2003. predviđa razdoblje postupnog uvođenja za dodjelu sredstava novim državama članicama koje završava tijekom 2006., dodjela sredstava od 2007. ustanoviti na osnovi istih kriterija koji se primjenjuju za sve države članice.

27. Izjava o članku III.-419.

Konferencija izjavljuje da države članice, kada iznose zahtjev za uspostavom pojačane suradnje, mogu navesti namjeravaju li se već u toj fazi služiti člankom III-422. kojim se predviđa proširenje glasovanja kvalificiranom većinom ili pribjeći redovnom zakonodavnom postupku.

28. Izjava o članku IV-440. stavku 7.

Visoke ugovorne strane slažu se da će Europsko vijeće, u skladu s člankom IV-440. stavkom 7., donijeti europsku odluku kojom se mijenja status Mayotte u pogledu Unije kako bi ovo područje postalo najudaljenije područje u smislu članka IV-440. stavka 2. i članka III-424. kada francuske vlasti obavijeste Europsko vijeće i Komisiju da to dopušta najnoviji razvitak internog statusa otoka.

29. Izjava o članku IV-448. stavku 2.

Konferencija smatra da mogućnost izrade prijevoda Ugovora o Ustavu za Europu na jezicima koji se navode u članku IV-448. stavku 2. doprinosi ispunjenju cilja poštivanja bogate kulturne i jezične raznolikosti Unije kako

je navedeno u četvrtom podstavku članka I-3. stavka 3. Ugovora. U tom kontekstu Konferencija potvrđuje privrženost Unije kulturnoj raznolikosti Europe i posebnu pozornost koju će nastaviti pridavati ovim i drugim jezicima.

Konferencija preporučuje da one države članice koje se žele poslužiti mogućnošću koja se priznaje člankom IV-448. stavkom 2. u roku od šest mjeseci od potpisivanja Ugovora priopće Vijeću jezik ili jezike na koje će se izraditi prijevodi Ugovora.

30. Izjava o ratifikaciji Ugovora o Ustavu za Europu

Konferencija konstatira da će se, ako dvije godine od potpisa Ugovora za Ustav Europe četiri petine država članica bude ratificiralo Ugovor, a jedna ili više država članica budu imale teškoće u provedbi ratifikacije, to pitanje uputiti Europskome vijeću.

B. IZJAVE O PROTOKOLIMA U PRILOGU USTAVA

IZJAVE O PROTOKOLU O UGOVORIMA I AKTIMA O PRISTUPANJU
KRALJEVINE DANSKE, IRSKE I UJEDINJENE KRALJEVINE VELIKE
BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE, HELENSKE REPUBLIKE TE
KRALJEVINE ŠPANJOLSKE I PORTUGALSKE REPUBLIKE, I REPUBLIKE
AUSTRIJE, REPUBLIKE FINSKE I KRALJEVINE ŠVEDSKE

31. Izjava o otocima Åland

Konferencija priznaje da je režim iz članka IV-440. stavka 5. koji se primjenjuje na otoke Åland zasnovan uz uvažavanje posebnog statusa koji ti otoci uživaju po međunarodnom pravu.

U tu svrhu Konferencija naglašava da su posebne odredbe uključene u odjeljak 5. Glave V. Protokola o ugovorima i aktima o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, Helenske Republike te Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike te Republike Austrije, Republike Finske i Kraljevine Švedske.

32. Izjava o Laponcima

Uzimajući u obzir članke 60. i 61. Protokola o ugovorima i aktima o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, Helenske Republike te Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike, i Republike Austrije, Republike Finske i Kraljevine Švedske, Konferencija potvrđuje obveze i opredjeljenja Švedske i Finske u pogledu Laponaca po nacionalnom i međunarodnom pravu.

Konferencija primjećuje da su Švedska i Finska odlučne očuvati i razvijati sredstva za egzistenciju, jezik, kulturu i način života laponskog naroda i smatra da tradicionalna laponska kultura i egzistencija ovise o primarnim gospodarskim djelatnostima, kao što je uzgajanje sobova na tradicionalnim područjima na kojima su Laponci naseljeni.

U tu svrhu Konferencija naglašava da su posebne odredbe uključene u odjeljak 6. Glave V. Protokola o ugovorima i aktima o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, Helleneske Republike te Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike, i Republike Austrije, Republike Finske i Kraljevine Švedske.

IZJAVE O PROTOKOLU O UGOVORU I AKTU
O PRISTUPANJU REPUBLIKE ČEŠKE, REPUBLIKE ESTONIJE, REPUBLIKE
CIPRA, REPUBLIKE LATVIJE, REPUBLIKE LITVE, REPUBLIKE MAĐARSKOJ,
REPUBLIKE MALTE, REPUBLIKE POLJSKE, REPUBLIKE SLOVENIJE I
SLOVAČKE REPUBLIKE

**33. Izjava o suverenim zonama vojnih baza Ujedinjene Kraljevine Velike
Britanije i Sjeverne Irske na Cipru**

KONFERENCIJA,

prisjećajući se da je Zajedničkom izjavom o suverenim zonama vojnih baza Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske na Cipru priloženom Završnom aktu ugovora o pristupanju Ujedinjene Kraljevine Europskim zajednicama propisano da se mjere koje se primjenjuju na odnose između Europske ekonomske zajednice i suverenih zona utvrde u kontekstu ugovora između Europske ekonomske zajednice i Republike Cipra, uzimajući u obzir odredbe o suverenim zonama vojnih baza koje su navedene u Ugovoru o osnivanju Republike Cipra (u daljnjem tekstu "Ugovor o osnivanju") i uz taj ugovor dodanu razmjenu nota od 16. kolovoza 1960.;

primajući na znanje razmjenu nota između vlade Ujedinjene Kraljevine i vlade Republike Cipra o upravljanju suverenim područjima vojnih baza od 16. kolovoza 1960. i priloženu izjavu vlade Ujedinjene Kraljevine da je jedan od glavnih ciljeva koji se treba ostvariti zaštita interesa onih koji prebivaju ili rade u suverenim zonama vojnih baza i uzimajući u obzir u ovom kontekstu da te osobe trebaju u mjeri u kojoj je to moguće uživati isti tretman kao i osobe koje prebivaju i rade u Republici Cipru;

primjećujući nadalje odredbe Ugovora o osnivanju u pogledu carinskih dogovora između suverenih područja vojnih baza i Republike Cipra, a posebice odredbe iz Priloga F uz navedeni ugovor;

primjećujući također odlučnost Ujedinjene Kraljevine da ne osniva carinske ispostave niti druge granične prepreke između suverenih zona vojnih baza i Republike Cipra i dogovore ostvarene u skladu s Ugovorom o osnivanju prema kojima vlasti Republike Cipra pružaju širok raspon javnih usluga u suverenim zonama vojnih baza, uključujući sektore poljoprivrede, carina i oporezivanja;

potvrđujući da pristup Republike Cipra Uniji ne bi trebao utjecati na prava i obveze strana po Ugovoru o osnivanju;

priznavajući stoga potrebu primjene određenih odredbi Ustava i akta Unije na suverene zone vojnih baza i posebne dogovore u pogledu provedbe tih odredbi u suverenim zonama;

ističe da su u tu svrhu posebne odredbe uključene u Glavu III. Dio II. Protokola o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike.

34. Izjava Komisije o suverenim zonama vojnih baza Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske na Cipru

Komisija potvrđuje svoje shvaćanje da odredbe prava Unije koje se primjenjuju na suverene zone vojnih baza u skladu s Glavom III. Dijelom II. Protokola o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike uključuju:

- a) Uredbu Vijeća (EZ) br. 3448/93 od 6. prosinca 1993. kojom se utvrđuju trgovinski aranžmani koji se primjenjuju na određene robe koje su rezultat prerade poljoprivrednih proizvoda;
- b) Uredbu Vijeća (EZ) br. 1260/1999. od 21. lipnja 1999. kojom se utvrđuju opće odredbe o strukturnim fondovima, a u mjeri koja se zahtijeva Uredbom Vijeća (EZ) br. 1257/1999. od 17. svibnja 1999. o podršci ruralnom razvoju koju pruža Europski fond za smjernice i jamstva u poljoprivredi u svrhu financiranja mjera ruralnog razvoja u suverenim zonama pod Odjelom za jamstva Europskog fonda za smjernice i jamstva u poljoprivredi.

35. Izjava o nuklearnoj elektrani Ignalina u Litvi

KONFERENCIJA,

izjavljujući spremnost Unije da nastavi pružati odgovarajuću dodatnu pomoć naporima koje Litva ulaže u zatvaranje elektrane i nakon pristupanja Litve Uniji u razdoblju do 2006. godine i primajući na znanje da je Litva, imajući u vidu ovaj izraz solidarnosti Unije, preuzela obvezu zatvoriti blok 1 nuklearne elektrane Ignalina prije 2005. i blok 2 do 2009. godine;

svjesni da je zatvaranje nuklearne elektrane Ignalina s dva reaktora tipa RBMK snage 1500 MW koja su naslijeđena iz doba bivšeg Sovjetskog Saveza bez presedana i da za Litvu predstavlja iznimno financijsko opterećenje koje nije razmjerno veličini i gospodarskoj snazi te zemlje i da će se ovo zatvaranje nastaviti izvan financijske prognoze kako je utvrđena Međuinstitucionalnim ugovorom od 6. svibnja 1999. godine;

primajući na znanje potrebu usvajanja provedbenih odredbi za dodatnu pomoć Unije kako bi se uklonile posljedice zatvaranja i razgradnje nuklearne elektrane Ignalina;

primajući na znanje da će Litva posvetiti dužnu pozornost potrebama regija koje će biti najviše pogođene zatvaranjem nuklearne elektrane Ignalina u korištenju pomoći Unije;

izjavljujući da se određene mjere koje će se podržati kroz javnu pomoć smatraju spojivima s unutarnjim tržištem, kao što je razgradnja nuklearne elektrane Ignalina i ekološko unaprjeđenje u skladu s pravnom stečevinom i modernizacija konvencionalnih kapaciteta za proizvodnju električne energije koji su potrebni radi zamjene dvaju reaktora nuklearne elektrane Ignalina nakon njihova zatvaranja,

ističe da su posebne odredbe u tu svrhu uključene u Glavu IV. Dio II. Protokola o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike.

36. Izjava o kopnenom tranzitu osoba između regije Kaliningrada i ostalih dijelova Ruske Federacije

KONFERENCIJA,

razmatrajući posebnu situaciju kaliningradske regije Ruske Federacije u kontekstu proširenja Unije;

svjesna obveza i opredjeljenja Litve u pogledu pravne stečevine kojom se osniva područje slobode, sigurnosti i pravde,

primajući na znanje posebice da Litva u cijelosti primjenjuje i provodi pravnu stečevinu Unije u pogledu popisa zemalja čiji državljani moraju posjedovati vize kod prelaska vanjskih granica i onih čiji su državljani izuzeti od tog zahtjeva te pravnu stečevinu Unije u pogledu jedinstvenog obrasca viza najkasnije od pristupanja;

svjesna da je kopneni tranzit osoba između kaliningradske regije i ostalih dijelova Ruske Federacije kroz područje Unije pitanje koje se tiče Unije kao cjeline i prema njemu se treba tako odnositi i to pitanje ne smije dovesti do nepovoljnih posljedica za Litvu;

razmatrajući odluku koju Vijeće treba donijeti u svrhu uklanjanja kontrola na unutarnjim granicama nakon što je provjerilo da su ispunjeni uvjeti potrebni u tu svrhu;

odlučna pomoći Litvi u ispunjenju uvjeta za puno sudjelovanje u šengenskom području bez unutarnjih granica što je prije moguće,

ističe da su posebne odredbe u tu svrhu uključene u Glavu V. Dijela II. Protokola o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike.

37. Izjava u bloku 1 i bloku 2 nuklearne elektrane Bohunice V1 u Slovačkoj

KONFERENCIJA,

primajući na znanje obvezu Slovačke da zatvori blok 1 i blok 2 nuklearne elektrane Bohunice V1 krajem 2006. odnosno 2008. godine i izjavljujući spremnost Unije da nastavi pružati financijsku pomoć do 2006. kao nastavak predpristupne pomoći planirane u okviru programa Phare kao podršku naporima Slovačke u svezi sa stavljanjem elektrane izvan pogona;

primajući na znanje potrebu usvajanja provedbenih odredbi u pogledu kontinuirane pomoći Unije;

ističe da su posebne odredbe u tu svrhu uključene u Glavu IX. Dijela II. Protokola o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike.

38. Izjava o Cipru

KONFERENCIJA,

ponovno potvrđujući svoju predanost sveobuhvatnom rješenju ciparskog problema, a u skladu s odgovarajućim rezolucijama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, i svoju snažnu podršku naporima glavnog tajnika Ujedinjenih naroda s tim ciljem;

smatrajući da takvo sveobuhvatno rješenje ciparskog problema još nije postignuto;

smatrajući da je stoga potrebno osigurati obustavu primjene pravne stečevine u onim područjima Republike Cipra na kojima vlada Republike Cipra nema djelotvornu kontrolu;

smatrajući da će se u slučaju rješenja ciparskog problema ova obustava ukinuti;

smatrajući da je Unija spremna uvažiti uvjete tog rješenja u skladu s načelima na kojima je Unija osnovana;

smatrajući da je potrebno predvidjeti uvjete pod kojima će se odgovarajuće odredbe prava Unije primjenjivati na crtu između gore navedenih područja i oba ona područja na kojima vlada Republike Cipra ima stvarnu kontrolu i istočne suverene zone vojne baze Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske;

u želji da svi građani Cipra imaju koristi od pristupanja Cipra Uniji i da pristupanje promiče građanski mir i pomirbu;

smatrajući stoga da ništa u Glavi X. Dijela II. Protokola o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike ne sprječava mjere koje imaju u vidu taj cilj;

smatrajući da te mjere ne utječu na primjenu pravne stečevine pod uvjetima koji su navedeni u tom Protokolu u bilo kojem drugom dijelu Republike Cipra;

ističe da su posebne odredbe s tim ciljem uključene u Glavu X. Dio II. Protokola o ugovoru i aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike.

39. Izjava o Protokolu o stajalištu Danske

Konferencija prima na znanje da u pogledu zakonskih akata koje Vijeće treba donijeti samostalno ili zajednički s Europskim parlamentom i koji sadrže odredbe koje se odnose na Dansku i odredbe koje se ne primjenjuju na Dansku, jer imaju pravnu osnovu na koju se primjenjuje Dio I. Protokola o položaju Danske, Danska izjavljuje da neće koristiti svoje pravo glasa da spriječi donošenje odredbi koje se ne primjenjuju na Dansku.

Nadalje, Konferencija prima na znanje da temeljem izjave Konferencije o člancima I.-43. i III.-329. Ustava Danska izjavljuje da će se dansko sudjelovanje u aktivnostima ili zakonskim aktima u skladu s člancima I.-43. i III.-329. odvijati u skladu s Dijelom I. i Dijelom II. Protokola o položaju Danske.

40. Izjava o Protokolu o prijelaznim odredbama u svezi s institucijama i tijelima Unije

Zajednički stav koji će države članice zauzeti na konferencijama o pristupanju Rumunjske i/ili Bugarske Uniji u pogledu raspodjele mjesta u Europskom parlamentu i utvrđivanja broja glasova u Europskom vijeću i Vijeću bit će kako slijedi:

1. Ako do pristupanja Rumunjske i/ili Bugarske Uniji dođe prije nego što stupi na snagu odluka Europskog vijeća iz članka I.-20. stavka 2., raspodjela mjesta u Europskom parlamentu tijekom parlamentarnog mandata od 2004.-2009. bit će u skladu sa sljedećom tablicom za Uniju s 27 država članica.

Države članice	Mjesta u Europskom parlamentu	Države članice	Mjesta u Europskom parlamentu
Njemačka	99	Bugarska	18
Ujedinjena Kraljevina	78	Austrija	18
Francuska	78	Slovačka	14
Italija	78	Danska	14
Španjolska	54	Finska	14
Poljska	54	Irska	13
Rumunjska	35	Litva	13
Nizozemska	27	Latvija	9
Grčka	24	Slovenija	7
Republika Češka	24	Estonija	6
Belgija	24	Cipar	6
Mađarska	24	Luksemburg	6
Portugal	24	Malta	5
Švedska	19	UKUPNO	785

Ugovorom o pristupanju Uniji stoga će se, iznimno od članka I-20. stavka 2. Ustava, predvidjeti da broj članova Europskog parlamenta privremeno može biti veći od 755 tijekom preostalog dijela mandata od 2004. do 2009. godine.

2. U članku 2. stavku 2. Protokola o prijelaznim odredbama u svezi s institucijama i tijelima Unije broj glasova Rumunjske i Bugarske u Europskom vijeću i Vijeću postaviti će se na 14 odnosno 10.

3. U trenutku svakog pristupanja prag iz Protokola o prijelaznim odredbama u svezi s institucijama i tijelima Unije računati će se prema članku 2. stavku 3. tog Protokola.

41. Izjava o Italiji

Konferencija prima na znanje da je u Protokolu o Italiji koji je 1957. priložen Ugovoru o Europskoj ekonomskoj zajednici, s izmjenama i dopunama uvedenim po donošenju Ugovora o Europskoj uniji navedeno da:

“Visoke ugovorne strane,

U ŽELJI da riješe određene posebne probleme u svezi s Italijom,
DOGOVORILE SU sljedeće odredbe koje se prilažu ovom Ugovoru:

DRŽAVE ČLANICE ZAJEDNICE,

PRIMAJU NA ZNANJE da talijanska vlada provodi desetogodišnji program gospodarske ekspanzije čija je namjera ispraviti neravnotežu u strukturi talijanskog gospodarstva, posebice kroz osiguranje infrastrukture za nedovoljno razvijena područja južne Italije i na talijanskim otocima i stvaranjem novih radnih mjesta u svrhu eliminacije nezaposlenosti;

PRISJEĆAJU SE da su načela i ciljeve ovog programa talijanske vlade razmatrale i odobrile organizacije za međunarodnu suradnju čije su članice države članice;

POTVRĐUJU da je u njihovom zajedničkom interesu da se ostvare ciljevi talijanskog programa;

SUGLASNE SU u cilju olakšanja ostvarenja ovog zadatka talijanske vlade preporučiti institucijama Zajednica da trebaju primijeniti sve metode i procedure koje su predviđene ovim Ugovorom, a posebice odgovarajuće korištenje resursa Europske investicijske banke i Europskog socijalnog fonda;

MIŠLJENJA SU da bi institucije Zajednice u primjeni ovog Ugovora trebale uzeti u obzir trajne napore koje talijansko gospodarstvo treba uložiti u narednim godinama i da je poželjno izbjegavati opasne poremećaje posebice u pogledu platne bilance ili razine zaposlenosti što bi moglo ugroziti primjenu ovog Ugovora u Italiji;

POTVRĐUJU da će u slučaju primjene članaka 109.h i 109.i biti potrebno voditi računa o tome da mjere koje se budu zahtijevale od talijanske vlade ne prejudiciraju dovršetak njezinog programa za gospodarsku ekspanziju i podizanje životnog standarda stanovništva."

IZJAVE DRŽAVA ČLANICA

42. Izjava Kraljevine Nizozemske o članku I.-55.

Kraljevina Nizozemska složila će se s europskom odlukom iz članka I-55. stavka 4. nakon što se izmjenom europskog prava iz članka I-43. stavka 3. za Nizozemsku predvidi zadovoljavajuće rješenje za njezin prekomjerno negativan položaj u pogledu neto uplata u proračun Unije.

43. Izjava Kraljevine Nizozemske o članku IV.-440.

Kraljevina Nizozemska izjavljuje da će se inicijativa za europsku odluku iz članka IV-440. stavka 7. usmjerena na izmjenu statusa nizozemskih Antilla i/ili Aruba u pogledu Unije podnijeti samo temeljem odluke koja se donese u skladu s Poveljom za Kraljevinu Nizozemsku.

44. Izjava Savezne Republike Njemačke, Irske, Republike Mađarske, Republike Austrije i Kraljevine Švedske

Njemačka, Irska, Mađarska, Austrija i Švedska primaju na znanje da se osnovne odredbe Ugovora o Europskoj zajednici za atomsku energiju nisu bitno mijenjale niti dopunjavale od stupanja na snagu i da se trebaju aktualizirati. Stoga podržavaju ideju o Konferenciji predstavnika vlada država članica koja se treba sazvati što je prije moguće.

45. Izjava Kraljevine Španjolske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske

Ugovor o Ustavu primjenjuje se na Gibraltar kao europsko područje za čije je vanjske odnose odgovorna jedna država članica. To za sobom ne povlači promjene u odgovarajućim pozicijama dotičnih država članica.

46. Izjava Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske o definiciji pojma "državljeni"

U pogledu Ugovora o Ustavu za Europu i Ugovora o Europskoj zajednici za atomsku energiju i u svim aktima koji se izvode iz tih ugovora ili ostaju na snazi temeljem tih ugovora, Ujedinjena Kraljevina ponavlja izjavu koju je dala 31. prosinca 1982. o definiciji pojma "državljeni" s iznimkom da se upu-

ćivanje na "građane britanskih ovisnih područja" treba čitati sa značenjem "građana britanskih prekomorskih područja".

47. Izjava Kraljevine Španjolske o definiciji pojma "državljeni"

Španjolska prima na znanje da je prema članku I.-10. Ustava svaki državljanin države članice građanin Unije. Španjolska također prima na znanje da prema sadašnjem stanju europskih integracija koje se odražava u Ustavu samo državljani država članica uživaju posebna prava europskih građana ako pravo Unije izrijekom ne predviđa drugačije. U tom pogledu Španjolska prima naposljetku na znanje da prema članku I.-20. i I.-46 Ugovora Europski parlament trenutno predstavlja građane Unije.

48. Izjava Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske o pravu glasa za izbore u Europski parlament

Ujedinjena Kraljevina prima na znanje da nije namjera članka I.-20. i ostalih odredbi Ugovora o Ustavu za Europu mijenjati osnovu za pravo glasa za izbore u Europski parlament.

49. Izjava Kraljevine Belgije o nacionalnim parlamentima

Belgija želi dati do znanja da u skladu s njezinim ustavnim zakonom kao komponente nacionalnog parlamentarnog sustava ili domovi nacionalnog parlamenta u pogledu nadležnosti Unije djeluju ne samo Dom zastupnika i Senat saveznog Parlamenta nego i parlamentarne skupštine općina i regija.

50. Izjava Republike Latvije i Republike Mađarske o pisanju naziva jedinstvene valute u Ugovoru o Ustavu za Europu

Ne dovodeći u pitanje ujednačen način pisanja naziva jedinstvene valute Europske unije iz Ugovora o Ustavu za Europu kakav se nalazi na novčanicama i kovanicama, Latvija i Mađarska izjavljuju da način pisanja naziva jedinstvene valute, uključivo izvedenica kako se koriste u latvijskom i mađarskom tekstu Ugovora o Ustavu za Europu nema utjecaj na postojeća pravila latvijskog i mađarskog jezika.